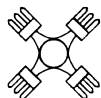

BIZONÍ VÍTR

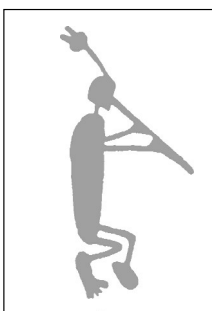
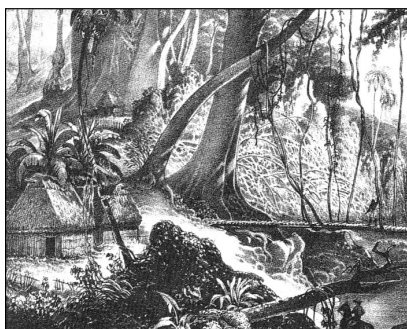
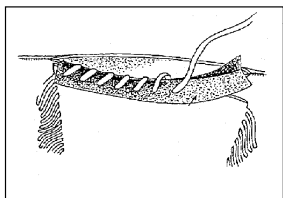
KE KRÁSE CESTOU TĚLA • K PRAVDĚ CESTOU MYSLI • K SÍLE CESTOU DUCHA • K LÁSCE CESTOU SLUŽBY

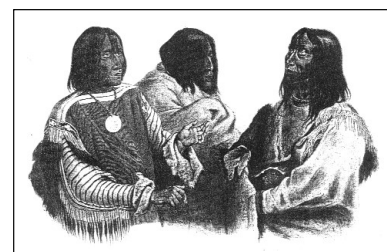
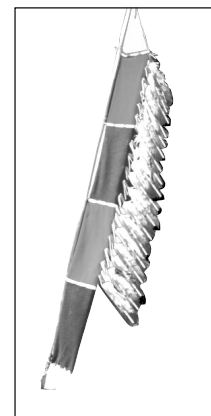
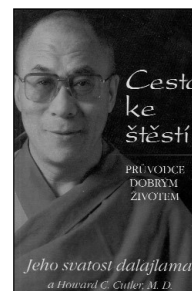
“THE BUFFALO WIND“ • VYDÁVÁ LIGA LESNÍ MOUDROSTI “THE WOODCRAFT LEAGUE“

4'00

COPAK HEZKÉHO NAJDETE V TOMTO ČÍSLE?

Z naší Totemové desky	str. 3
Nosí šerpu poct	str. 6
Ligové pasovací kopí	str. 7
Móda	str. 8
Psí spřežení	str. 10
Stránky přírody	str. 12
Látková zimní košile	str. 14
Tesařství	str. 16
Přírodní národy	str. 18
Velká hra Viků	str. 19
Každý tam nemusí	str. 20
Woodcraft ve světě	str. 21
Volání dalek	str. 22
Ganové	str. 23
Stránka poezie	str. 24
Recenze	str. 25
Pro chytré hlavičky	str. 26

BIZONÍ VÍTR, časopis vydávaný Ligou lesní moudrosti. Určeno pro vnitřní potřebu. Šéfredaktor Josef Porsch – Ablákela. Redaktoři: Aleš Sedláček – Tokaheya, Miloslav Polášek – Poly, Jakub Vávra – Čanešiča, Pavel Spálený – Yučíkala. Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem. Grafická spolupráce Vladimír Veselý – Hája. Distribuce: kmen Mawadani. O korektury se stará: Katka Benešová – Wičanhipi a Iva Vilhumová – Hota.

Adresa redakce: Liga lesní moudrosti – Bizoní Vítr, Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1, e-mail: bizoni.vitr@post.cz.

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrací jen na vyžádání autora. Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p., Odštěpným závodem Praha, č.j. nov 5267/95 ze dne 4.7.1995. Reg. číslo 545, ISSN 1210-5252. Ročník 10. Číslo 4. Náklad 500 ks.

Cena pro členy LLM v příspěvcích, v obchodech 27,50 Kč, pro předplatitele 20 Kč.

Obrázek na titulní stránce: foto Nová Země.

Bizoní vítr potřebuje pomocníky

Na ligovém sněmu letos jako jiné roky proběhlo vyhodnocení soutěže BV. Jediný, kdo odevzdal všechny správně zodpovězené otázky, byl Lukáš Schorný – Wasúpi a jeho jméno by tu tedy mělo zaznít. Takže ať ti slouží! Nemá smysl zde plýtvat místem a vypisovat správná znění otázek, pokud vás zajímají, jistě je zpětně dohledáte.

Soutěž Bizoního větru je jenom další hrátkou, jak vyvolat odezvu od vás čtenářů, nic víc a nic míň. Soudě podle toho je nulová. Naštěstí tomu tak není a my máme na Bizoní vítr i ohlasy odjinud. Vždyť ohlasy jsou důležité – časopis děláme pro vás, aby vy jste si dobře počítli a neodebírali Bizoní vítr jen z nějaké pochybné „povinnosti“. A jediné díky ohlasům budeme vědět, co upravit. Bizoní vítr je obrazem toho, s kým se tvůrci časopisu setkali ve svém každodenním životě. Nebo kdo se setkal s nimi. A jako takový je nositelem „kolektivní duše“ ligové veřejnosti.

Má představa o BV je asi následující: jsou to hlavně návody, jak plnit činy. Je snaha, aby byl Bizoní vítr rozdělen na čtyři části po čtyřech světlech. V každé části se píše o plnění konkrétního činu od nějakého zasvěceného člověka nebo člověka, který čin již splnil na dobré úrovni a troufne si ho popsat. BV je ale také pomoc ve vaší činnosti. Polemiky o woodcraftu. Informace o tom, co děláte. Věci, které potřebujete vědět. Pole působnosti pro psavé členy Ligy. Máte v kmeni odborníky nebo sami jste odborníky na obory činů? Tak právě vás potřebujeme!

Ale nejen to. Nezapomeňte – nabídka, že do Bizoního větru může přispívat každý, stále platí. Články by se měly vztahovat k woodcraftu a woodcrafterské činnosti (takže téma dosti široké) a uvítáme je nejlépe v elektronické podobě (na disketě nebo e-mailem), obrázky pak ve formátu tiff v co největším rozlišení nebo nejlépe v papírové podobě.

Chtěli bychom také založit rubriku nazvanou pracovně „Burza nápadů“, kam byste sobě navzájem psali hry, motivace a podobně, které se vám osvědčily při vedení vašich rodových schůzek. Nemusí to být náčelník kmene, kdo takto pomůže ostatním, ale třeba náčelník rodu. Ozve se nám někdo?

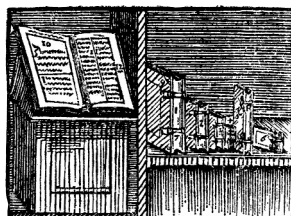
Chcete se podílet i na vydávání BV samotného? Potřebujeme pomoci shánět články, zalamovat text (*QuarkXPress*, *Photoshop*). Vše se dá naučit. Hledáme také rychlopsače, lidi, kteří by nám pomohli s přepisem. Nejste z Prahy, ale máte email? Pošleme vám text poštou.

Všichni mi říkali, že psát články vyzý-

vající „bezejmennou masu“ čtenářů nemá smysl, protože se stejně nikdo neozve. Ale já vám věřím. Nakonec bych ještě chtěl poděkovat těm lidem, kteří mě v tom nenechali samotného – Pavlu Spálenému – Yučikalovi a Vladimíru Veselému – Hájovi, pak Regině Frolcové, Pavlu Vávrovi – Tukymu, Tomášovi Jurkovičovi – Jerrymu, Zuzce Kramperové a Filipovi Ulverovi s Hankou, kteří začali pomáhat se sazbu, přepisovačům Dáše Petrové, Zuzce Kramperové a Saše Jiříčkové a korektorům Ivě Vilhumové – Hotě a Katce Benešové – Wičanhpi, které vždy najdou chybu i po sobě. A samozřejmě všem těm, kteří nám píšou články. Takže díky. A vy ostatní se ozvěte.

Josef Porsch – Ablákela

Adresa redakce zůstává nezměněná: pouze e-mail prosím preferujte tento: bizoni.vitr@post.cz. nebo větší soubory po domluvě.

Předplatné Bizoního větru

na rok 2001 se nemění, došlo pouze ke změnám příspěvků do LLM. Ty činí pro děti do 16 let a důchodce 150 Kč (bez BV a Td), pro členy nad 16 let, studenty a důchodce, kteří chtějí BV a Td 250 Kč, pro rodiny (dva a více přímo příbuzní nebo ti, co spolu žijí v jedné domácnosti, pokud se to vyplatí) a pracující 375 Kč. Pokud stávající člen nezaplátí příspěvky ve stanovené výši do 30. 4. 2000, bude mu (jí) členství v LLM ukončeno.

Noví členové (kteří nebyli členy LLM v roce 2000) platí po 30. červnu 2001 příspěvky ve výši 25% částek níže uvedených.

Připomínáme, že rodinné příspěvky mohou platit i dva sourozenci, dokonce i když nechodí do stejného kmene. Pokud by chtěli odebírat i Bizoní Vítr, již se to vyplatí.

V kterém státě leží Machu Picchu?

S
O
U
T
Ě
Ž
B
V

Přejeme všem takové Vánoce, aby vám přinesly klid v duši!

Křest křesáním

Doslova křest ohněm podstoupil můj ohlášený pokus o rozdělení ohně křesáním dvou kamenů. V případě úspěchu by to totiž bylo pravděpodobně první domácí roznění ohně tímto způsobem a hned veřejně a navíc poprvé do hubky připravené z choroše. O obojí jsem se pokoušel již drahně let, ale bez valného úspěchu. Teprve letošní cesta Mamutů do Francie přinesla nové podněty. Pradávný způsob roznění ohně předvádějí totiž v archeoparku Beynac nedaleko světově známých jeskyní Rouffignac a Lascaux. Navíc nám ukázali také úpravu choroše, aby dokázal zachytit letící jiskru.

Jiskra vzniká úderem pazourku o markazit, nerost příbuzný pyritu. Z Francie jsme si přivezli potřebnou kulovou konkréci markazitu velikosti mandarinky, pro všechny pouhý kámen, pro nás úplný poklad. Jiskry z ní létají opravdu skvěle. Choroš troudnatec kopytovitý se upravuje pouhým namočením ve vodě. Používá se měkká část pod tvrdou horní kůrou choroše, která se vyřízne, namočí na tři týdny až měsíc ve vodě a pak pořádně naklepe. Podobnou informaci mi poskytl i Mahykan, ale teprve ve Francii jsem viděl, jak z houbovitého vysušeného choroše seškrabují jemnou vatu, která zachytí jiskru. Bylo mi hned jasné, že to je ten důležitý figl. Po jediné zkoušce doma jsem si věřil a ono se to opravdu podařilo. Slavně se konala dvojnásobná premiéra. Bylo to možná trochu drzé, ale po nějakých patnácti letech neúspěchů jsem poprvé zachytil jiskru z kamene rovnou do hubky z choroše. Nezávisle a téměř na den stejně roznítili jiskru i Mamuti, kteří ale rozumně zkoušeli chytání jiskry do osvědčeného látkového troudu. Česká lesní moudrost tak ukrojila další malý díl z dosud nepokojených tajemství našich předků.

Jiří Červinka – Brko, listopad 2000

Z NAŠÍ TOTEMOVÉ

Kiwendotha 29.9. – 1.10. 2000

Tábor kmene Tate Osmaka

Je pátek večer a na Malý Walden se sjíždějí účastníci každoroční hry pořádané kmenem Wallowa. K „velkému domu“, který postavili Stopaři z Wallowy, postupně přibývají na malé loučce další stany. Letošního 21. ročníku se zúčastnilo 44 bojovníků v 5 kategoriích z kmenů Orlíci, Arapahové, Sacagawea a Wallowa.

V sobotu přijel na tábořiště bratr Bobr a společně jsme si při slunečném a větrném ránu zazpívali ranní píseň. Po písni a kvalitní snídani jsme se shromáždili ve sněmovém kruhu, kde nám bratr Jarda a Archim vysvětlili pravidla boje. Všichni bojovníci všemu rozuměli, a tak se mohli rozejít na 12 stanovišť, kde na ně čekaly zkoušky ze všech oborů přírody a táboření, např. znalost savců, topografických značek, střelba, zdravotvěda, atletika, překážky, dřevorubecká a jiné, na které se všichni bojovníci připravují celý rok.

V prvním kole bojovníci stanoviště probíhali postupně, ale do dalších kol už mohli doběhnout na stanoviště, které jim šlo lépe, a mohli nasbírat více bodů. Jenže v dalších kolech byly zkoušky čím dál těžší, takže někdy získaných bodů bylo méně.

V poledne byl hodinový odpočinek na oběd a na nabrání nových sil. Po přestávce opět bojovníci vyběhli a snažili se získat ještě nějaké body, protože v letošním ročníku nebyla rozhodující noční hra, která mohla ještě zamíchat s pořadím. Po páté hodině jsme závod skončili a bojovníci odevzdali své nasbírané body rozhodčím, kteří provedli součty a připravili vše na večerní vyhodnocení.

Večer se všichni zúčastnili vyhodnocení, které bylo ve sněmovém kruhu

vyhlášeno kmenem Wallowa. Byly rozdávány ceny, diplomy a mezi vyhlašování se hrály písně na kytaru. Myslím, že vyhráli všichni, kteří se zúčastnili.

Pořadí prvních tří v kategoriích:

Kategorie do 9 let **Kategorie do 11 let**

1. Mates (Orlíci)	1. Orlík (Wallowa)
2. Jana (Wallowa)	2. Myška (Wallowa)
3. Alík (Wallowa)	3. Sagita (Wallowa)

Kategorie do 13 let **Kategorie do 16 let**

1. Gulo (Wallowa)	1. Čiko (Wallowa)
2. Vojta (Orlíci)	2. Michal (Orlíci)
3. Roman (Wallowa)	3. Wančetan (Wallowa)

Kategorie nad 16 let

1. Permonička (Sacagawea)
2. Cheyanala (Sacagawea)

V neděli se začali všichni opět chystat do svých domovů. Kdo měl ještě čas a nespěchal na vlak, hrál na louce různé hry.

*Díky všem Jiří Konečný – Jamm,
Wallowa*

Myslel jsem, že nás pojede víc, ale nakonec jsem zbyl sám. Jelikož jsem si v kanceláři nestihl vyzvednout mapku tábořiště, nechal jsem si ji poslat faxem, byla skoro nečitelná, ale najít se to dalo.

Tábořiště se nachází nedaleko České Skalice. Z Babiččina údolí co by kamenem dohodil. Auto jsem zaparkoval uprostřed vzrostlých kopřiv a pokračoval údolím, kde již byla vidět típí. Přivítal jsem se s Kidákem, náčelníkem kmene. Zrovna probíhala svačina. Vyjídali se zásoby koláčů, které sem pravidelně rodiče zúčastněných vozí. Večer bude sněm, před sněmem sauna. S kameny je to tady problém. Naštěstí mají speciální přivezené z nedalekého lomu. Hranice vzplála a kameny se ukázaly jako dobrá výbušnina.

Posezení v iníti bylo myslím pro všechny zúčastněné velkou inspirací. Po příjemné sauně byl na programu sněm. Někteří členové kmene byli pasováni na šlechtické tituly. To byl vlastně také jeden z důvodů, proč jsem přijel. Kidák byl před sněmem trochu nervózní, ale neměl pro to vůbec důvod, vše proběhlo v pohodě a myslím, že se to všem líbilo. Ještě bych zde chtěl zkratkovitě charakterizovat tábořiště. Je to takové mikro-klima. Úzký pruh louky, obklopený po stranách zalesněným svahem. Všude okolo jsou pole, nad tábořištěm skládka, ale když jste tam, připadáte si jako uprostřed divočiny. Kmen dostal tento pozemek od místního úřadu za to, že se o něj bude starat. Není to místo úplně bez chyb, ale je jejich a jsou na to patřičně hrdí. Údolíčkem protéká na první pohled čistý průzračný potůček, na kterém měli, než přišla velká voda, postavenou perfektní přehrádku. Velká voda tady není vítaná, přinesla například zánovní pneumatiky na Favorita i jiné drobné dárky ze zmíněné skládky. Inu český venkov. Odjízďel jsem krátce po půlnoci, podepsat tu spoustu dekretů na činy, co se na sněmu udílely, to zabralo asi hodinu. Bylo to tam moc fajn. Těším se někdy příště.

Aleš Sedláček – Tokaheya

Wabash pořádal Campru

Poslední víkend v září pořádal ostravský kmen Wabash pro přátele pátý ročník hry Campru. Za nádherného babího léta se sešlo v parku Komenského šest šestičlenných družstev. Hru hrají především starší a spočívá v odpálení dřevěného kolíku z kůlu, potom v jeho chycení a házení zpět na kůl a následně v co nejpřesnějším odhadu vzdálenosti. Vyhrál již třetí rok za sebou po urputném boji oddíl T.O. Plameňáci. Na druhém místě se umístil tým z 31. oddílu PS Sokol. Náš kmen skončil třetí.

Vladimír Havlík – Gorbi

DESKY

Přijďte na Lesní běh

Dne 7. 4. 2001 proběhne nedaleko Prahy druhý ročník woodcrafterské soutěže Lesní běh.

Soutěž je určena k tomu, aby si mohli účastníci (od 7 do 100 let) ověřit své znalosti přírody, tábormnictví, zdravotvědy, ekologie i svou zručnost a odvalu. A tím se soutěžní formou motivovali k získávání dalších znalostí.

Soutěží se ve dvojicích, zařazených do věkových kategorií, podle věku staršího z dvojice. A úkolem dvojice je proběhnout, či projít trať a na zastávkách a stanovištích odpovídat na otázky a plnit úkoly. V soutěži zvítězí dvojice s nejmenším počtem trestných bodů, nasbíraných na zastávkách a stanovištích. Čas rozhoduje až ve chvíli, kdy má více dvojic stejný počet trestných bodů.

Příprava závisí na každém jednotlivci (ač se může u dětských kmenů stát i náplní rodových schůzek). Každému kmeni, či jednotlivci, který se chce zúčastnit, jsou na požádání zasílány propozice, v nichž naleznete nejen přesný popis pravidel a seznam zastávek a stanovišť, ale také úplný seznam otázek, které se na soutěži mohou objevit. U kategorií do 13 let, jsou zde uvedeny i odpovědi, takže mladší účastníci mohou propozice používat i jako studijní materiál.

Zdá se vám to jednoduché? Ale pozor! Na soutěži u sebe propozice mít nesmíte. Tam se teprve uvidí, co si pa, či nepamätujete a co skutečně umíte.

O *bezplatné zaslání propozice se můžete přihlásit u Hlada (David Hladký Mírová 533 Tuchlovice 273 02 telefon 0312/657691) nebo u Trnky (Kateřina Trnková J.Š. Baara 514 Stochov tel: 0312/651939).*

Na vaši účast se těší kmen Jestřábí

Walden oslavil 10 let

Walden, kmen zatracovaný i glorifikovaný, oslavil svých deset let, a to ve velkém stylu. Díky patři hlavně Tokaheyovi, který zorganizoval velmi kulturní večer v restauraci na Ořechovce. Sál praskal ve švech, když večer zahajovala kapela Žlutý Pes. Na programu bylo přehršle výtečných kousků – divadly hranými a loutkovými počínaje a rock metalovým nářezem konče. Nechyběly ani zpovědi „patronů“ kmene – Polyho a Willyho. Nešlo však, jak tomu často bývá, jen o akci pražskou. Vzhledem k tomu, že v tomtéž víkendu se konal ještě sportovní turnaj, valná hromada náčelníků, velká hra po Praze a woodcrafterský ples na Barče, sjeli se diváci z celé republiky. A to taky bylo bezva.

Josef Porsch – Ablákela

Velká hra po Praze

Vše začalo před katedrálou sv. Víta, kde se počaly rozmatávat nitky podivného příběhu Václava Marhoulou. Tento učitel – strašidlog – zemřel za nejasných okolností před 70 lety. Podle útržkovitých a ne moc jasných informací se čtyři skupinky vydaly do pražských zákoutí pátrat po Marhoulově ostýchavé přítelkyni Vlastičce, podivném lovcovi vodníků na Kampě a kořenářce Markytě. Cestou se také setkaly s hravou, ale poněkud pomalou vílou Želvínou a s jejím neviditelným přítelem. Nakonec se všechny skupinky dostaly do Marhoulova bytu, kde došlo ke střetu s upírem. Ten se však přesile, ozbrojený česnekem a zaklínadlem, vzdal a vrátil učiteli jeho srdce. Myslím, že se hra, až na několik drobných nedorozumění povedla. Kostýmy postav a strašidel byly prostě dokonalé.

Martina Palečková – Zjp

Akce Falco a Aquila

Párek vzácných sokolovitých dravců - rarohů velkých - se usadil ve starém dravčím hnízdě, v akátovém lese uprostřed polí kdesi v moravské nížině. Ochráncům přírody dělala radost čtyři mládřata, o která se rodiče vzorně starali. O hnízdě vědělo jen pár spolehlivých lidí a nebylo trvale střeženo, aby se na něj zbytečně neupozorňovalo. Při jedné z kontrol uviděl jeden z ochránců pod hnízdem čtyři cizí tuž. Co počít, když byl sám? Počítal s tím, že pytláci mají pod lesem auto, které musí projet kolem něj, a tak zjistí alespoň jeho značku. Začal proto křičet a pytláky vyplašil. Místo auta však uslyšel startování dvou motorek, za kterými zůstalo jen mračno prachu na uzoučké polní pěšině. Při kontrole hnízda se mu naskytl smutný obraz. Na hnízdě zůstalo pouze jedno mládě, jedno bylo ukradeno a dvě byla nalezena pod hnízdem mrtvá. Za jakých okolností uhynula, to vědí jen pytláci, které se jako v mnoha jiných případech asi najít nepodaří. Co dál? Na hnízdo byla přiložena tři mládřata z umělého odchovu a začalo se nepřetržitě hlídat. Rodiče mládřata přijali a šťastně vyvedli na svobodnou oblohu. Stín dvou zbytečně zabitých a jednoho ukradeného mláděte nad nimi však zůstává.

(Kromě této smutné události nám udělali v loňském roce radost tři mladí sokolí na trvale střeženém hnízdě v ČR a dva mladí orlí královští na trvale střeženém hnízdě na Slovensku, kteří šťastně vylétli.)

Pro lidičky kolem Akce Falco a Aquila z toho plyne smutné poučení, že zatím nemůžeme ukončit přímou ostrahu mládřat na hnízdech rarohů, sokolů a orlů a naopak ji budeme muset rozšířit i na další lokality.

To zahřeje u srdíčka...

Chtěl bych vám poděkovat za poslání objednaného vydání knížky Výpravy do pravěku, mám velkou radost a už jsem stačil podle ní vyřezat lžici a zkouším pazourkový nůž. Jsem invalidní důchodce a kniha je spolu s vámi vydávaným časopisem Bizoní vítr dobrou náplní volného času. Děkuji.

Honza Šádek

Oprava

Na základě upozornění Norka Samotáře (Libora Pechy) se moc omlouváme Bobrovi – Bedřichu Homolovi za chybu vzniklou v jeho článku o lukostřelbě. Materiál pro výrobu tětiny není dahron, ale dakron.

Co to tedy ta „Akce Falco“ a „Akce Aquila“ je a jak můžete pomoci vy?

Jak jste se již jistě dovtipili, Akce Falco a Akce Aquila je organizované strážení hnízd ohrožených druhů dravců proti vybírání mládřat a rušení ptáků na hnízdech člověkem. K tomu je ale potřeba pomoc desítek dobrovolných strážců, kterých máme stále méně a méně. A proto se jako každý rok obracíme s prosbou o pomoc i na vás. Hnízda se hlídají v různých koutech ČR i Slovenska, od začátku dubna, do konce července, čtyřicet hodin denně za každého počasí. Strážní skupiny o 2-5 lidech se střídají v týdenních turnusech většinou od soboty do soboty. Pro strážce je připraven základní tábor (chata, vojenský stan, maringotka), ze kterého vyráží pod hnízdo. Nehledáme však lidi, kteří strážení berou jako dobrodružný výlet, aby se pak mohli kamarádům chlubit, že viděli sokola nebo orla. Hledáme lidi, kteří pojedou strážít s posláním pomoci ohroženým dravým ptákům, i třeba na úkor svého vlastního pohodlí.

V případě, že se nám, ale hlavně dravcům a přírodě rozhodnete pomoci, můžete si psát o podrobnější informace na adresu koordinátorky náboru strážců: Radka Wopice Jindrová, Centrum dětí a mládeže, Dukelských hrdinů 328, 407 21 Česká Kamenice, tel. 0412/584 365 nebo 0412/582 815 i záznamník. Hinakaga - Olga Řeháková

Dnes se nám na tomto místě představí opět nový kmen. Má to dokonce i v názvu – jmenuje se Nová Země a je z Brna. Nový kmen – ale známé tváře. Jak to? Zeptali jsme se Vlastimila Hanuše – Piffa, náčelníka Nové Země, Pavly Maarové – Pawči, ohnivce, a Dáši Petrové – hospodáře:

Piff: Všichni jsme buď byli členy kmene Vlků nebo jsme tam měli své děti a více či méně pravidelně jsme se účastnili kmenových akcí jako hosté. Již více než rok jsme byli svědky toho, že zvláště dětská sekce kmene Vlků nepracuje tak, jak bychom si představovali. Ani program pro odrostlejší a dospělé Vlků v posledním půlroce téměř nefungoval. Začali jsme proto vytvářet program podle svých představ právě pro děti, kde nám přišlo řešení situace důležitější než u dospělých, kteří mají svou hlavu a jsou svobodnější v rozhodování, co a s kým budou či nebudou dělat ve svém volném čase. Narazili jsme ovšem na výrazně omezené možnosti rozumně se domluvit – nejen na programu – s některými dospělými členy kmene, kteří mají zcela přirozeně jiné představy o tom, jakým směrem má kmen jít. Rozhodli jsme se proto, že odejdeme a v rámci LLM založíme nový kmen, abychom nebyli uvnitř kmene Vlků příčinou zbytečných konfliktů.

Jaké jsou vztahy s Vlků?

Dáša: Pověštině přátelské, místy neutrální. Alespoň z naší strany. Např. Peťa Bláha nám velmi pomohl s internetovou stránkou (a kontaktoval nás na Yučikalu, který nám pomohl přes největší problémy) a radí a pomáhá při vytváření časopisu a všude jinde, kde může. Doufáme, že se časem situace ještě zlepší a jsme připraveni k tomu svým dílem aktivně přispět.

Proč jste si dali název Nová Země?

Dáša: S názvy je vždycky potíž. Musí se do nich vejít příliš mnoho informací, mají vyjadřovat všechno – a to v několika málo slovech. Dlouho jsme přemýšleli nad názvem kmene, až jsme nakonec sáhli po názvu Pawčina původního rodu z kmene Vlků. Jen váhám, jestli se opravdu píšou obě slova našeho názvu velkým písmenem...

Kolik vás je a jaká je vaše věková skladba?

Dáša: Zatím nás je 13, z toho čtyři dospělí ve věku od 25 do 42 let, osm dětí (vesměs děvčat) ve věku od 10 do 13 let a náš maskot Tadeáš (5 let). Není to mnoho, ale umožňuje to lépe se dětem věnovat – a opravdu se ukazuje, že problémy, s nimiž jsme se potýkali při vedení schůzek na jaře, se zúžením věkového rozptylu dětí a snížením počtu samy od sebe mizí.

Máte nějaký znak, vlajku?

Piff: Na pozadí modré oblohy zpoza temného obzoru vychází zlaté slunce (viditelné ze 2/3). To jen tak pro úplnost, pokud někoho zajímá výklad a náznak popisu. Barvy jsou světle modrá, černá a žlutá.

Jaké jsou Tvé cíle jakožto náčelníka Nové Země?

Piff: Přežít to. No ale teď vážně. Rád bych trochu rozjel a zaběhl činnost kmene, našel si nějakou vhodnou obět a tak za rok až dva předal funkci a věnoval se přípravě některých vybraných akcí.

Nová Země

Máš nějakou bližší představu týkající se činnosti kmene?

Piff: Mám a nemám. Jako kmen začínáme a v současné době musíme hlavně zjistit, kdo s námi bude nějakou činnost vlastně dělat a podle toho jí do jisté míry přizpůsobit. Hlavně bych ale rád přitáhl lidi schopné a ochotné páchat různé blázniviny a navzájem se obohacovat. Něco málo je naznačeno v Prohlášení Nové Země. Konkrétnější nebudu, přišli byste o překvápko. Každopádně bych byl rád, kdyby se nám při našem počínání podařilo zabrousit do co nejvíce různých oblastí lidské činnosti, a to i za cenu, že nebudeme zrovna styloví. Jde mi o to určitým způsobem si pohrát a vyřádit se. Když mi to pomůže k dosažení tohoto cíle, klidně si budu chvíli hrát na pračlověka a chvíli na kosmonauta a klidně taky na pračlověka Janečka na Měsíci a v zápatí třeba na strašidlo Cantervillské.

Pawča: Časem pravděpodobně vyčerpáme nejlepší kousky, proto uvažujeme o spolupráci a výměně nápadů s jinými, nejen dětskými kmeny. Myslím si, že není nutné se striktně držet indiánské tematiky, ale naopak žádoucí nabídnout dětem široké spektrum činností. Vždyť o tom je i Svitek.

Nahlédnutí do každého oboru ale vyžaduje účast někoho, kdo o věci něco ví. Je v kmeni dostatek takových lidí z různých oborů?

Piff: Ne, ale dá se to řešit. Už za svého ochomýtnání se okolo Vlků jsem zjistil, že je spousta schopných lidí ochotných něco naučit druhé a něco se naučit. Mnozí z nich už jsou členy jiných organizací, nebo jsou to notoričtí nečlenové čehokoli.

Důvody mají různé. Někdo má málo času, někdo se nerad vměštnává do různých škatulek a třeba se nerad určitým způsobem stylizuje, někdo je trochu samotář, jiný má příliš široké spektrum zájmů, nebo třeba naopak jeden zájem velice hluboký. Všichni tihle lidičkové jsou použitelní. Nevidím problém v tom, aby se (při dodržení pár jednoduchých

pravidel) účastnili činnosti jako hosté.

To se ale může stát, že se na nějaké akci sejde víc hostů než členů kmene.

Piff: Klidně se to stát může, a i když to přináší některé komplikace, nevidím na tom nic špatného. Jde přece o to, aby se něco dělalo, a ne o to, kdo má jakou průkazku a jakou fangličkou zrovna mává. Kdokoli, kdo se chce naší činnosti zúčastnit, je vítán. Tím zúčastnit se myslím zapojit se a ne jet někam do počtu a tvářit se způsobem, no to jste si zase vymysleli pěknou pitomost, to nedělám.

Jaké jsou Tvé cíle jakožto ohnivce Nové Země?

Pawča: Pomáhat vytvářet a udržovat zvyky a tradice v novém kmeni bez dlouhé historie. Otázka je, jestli to, na co jsme si za posledních pár měsíců naší činnosti zvykli, není to právě. Jestli je nutné za každou cenu cosi uměle vytvářet.

Podíliš se i jinak na chodu kmene?

Pawča: Nejvíce času mi zatím zabírá příprava a realizace schůzek a výprav. Stabilně jsme na to tři dospěláci, občas se najdou hosté, kteří přispějí svojí troškou do mlýna. Doufám, že jich bude víc a přestanou být pouhými hosty.

Připravujete program i pro dospělé?

Pawča: Speciální bez účasti dětí zatím ne. Ale každý dospělák má možnost účastnit se našich akcí jako organizátor nebo aktivní účastník. Musí se umět vrátit v čase trochu zpátky, chtít si hrát a vyřádit se. Nebo něco umět a mít chuť nás to naučit. Na našem letošním táboře jsme si vyzkoušeli, že drtivě většina her a dílniček se může zúčastnit kdokoli bez ohledu na věk. Dospěláci zapojení do programu jsou určitě pro děti přínosem, vzorem a obrazem sounáležitosti a mnohdy najdou v dětech rovnocenného soupeře. Někdy to mají děti, které nemají tolik předsudků jako dospělí, jsou mrštnější, nápaditější a spontánní, dokonce i jednodušší.

Vydáváte časopis Twister. Proč se jmenuje zrovna takhle?

Dáša: Že časopis musí být, to nám bylo jasné hned od začátku. Je nás málo, není čas psát pracovní zápisy z akcí, jak jsme si zvykli, a vedle toho ještě zprávu do časopisu a do kroniky, takže funkci kroniky musel chtít nechtě převzít časopis. Když jsme pak báдали nad názvem, zachránila nás zase Pawča, když si vzpomněla na twister – hru, kterou jsme hráli na táboře a ke které se naše děti dnes rády vracejí (např. když jsme se vrátili z jednodenní cyklovýpravy, jsme my dospělí padli a děti šly hrát twister). Vždyť i náš časopis je v podstatě hrou – a tak jsme si název vypůjčili. Podrobněji se lze dočíst v 2. čísle Twisteru, které si může každý zájemce stáhnout z naší webové stránky www.volny.cz/novazeme na Internetu. Těm, kteří nemají přístup k Internetu, lze posílat Twister v papírové verzi – stačí, když se ozvou na naši adresu, kde se lze domluvit na jejich spoluúčasti na nákladech spojených s vydáváním Twisteru. Počítáme, že za celý školní rok vyjde 11 čísel (10 běžných a jedno táborové). V okamžiku vyjítí tohoto BV už jich bude na světě pět, všechny (s výjimkou prvního čísla) včetně přílohy, kterou si mohou děti zakládat do deníků.

Děkujeme za rozhovor.

Ligové pasovací kopí

Toto kopí používají woodcrafteri při jedné z velmi významných událostí v životě svém i životě svých přátel. Jeho dotyk stvrzuje, kam až hledač na své cestě došel. Udělované tituly lesní moudrosti nejsou ceny nebo posty na woodcrafterském společenském žebříčku, nýbrž pobídka k další práci na sobě a pro ostatní a podnětem k tomu, co všechno se ještě člověk může naučit.

Ligové pasovací kopí v tomto provedení by mělo být zachováno pouze v jednom originálu. Na rozdíl od kmenových pasovacích kopí totiž není jeho prapor pouze červený, ale je rozdělen na čtyři červená a modrá pole.

Tyto čtyři barevné části pro nás představují období, kterými každý člověk v životě prochází – dětství, mládí, dospělost a stáří a narážejí tak na skutečnost, že woodcrafterem se člověk může stát v jakémkoli věku a být jím po celý život. Zároveň označují čtyři období roku, protože naše cesta nevede jen krásným letním počasím, ale také chladem zimy. Tak můžeme při našem putování čerpat jak z naděje jara, tak i bohatství podzimu.

Ratiště kopí představuje směr života woodcraftera. Kovaný hrot mířící k zemi symbolizuje jeho kontakt s Matkou Zemí, protože hrot je vytvořen z rudy, a opačný konec kopí ukazuje k nebi. Symbolizuje tak náš cíl – tedy čisté, morální, dávající lidství.

Korálové řady zobrazují hlavní stezky, jimiž woodcrafter kráčí životem směrem, který si vybral – stezku síly, stezku pravdy, stezku krásy a stezku lásky. Hlas čtyř rolniček svolává při pasování dobré duchy ze všech světových stran. Přejeme tak člověku, který na sobě něco vykonal, aby se mu i nadále dařilo, a prosíme o to i síly okolo nás.

Orlí pera na kopí jsou symbolem našeho snažení při plnění jednotlivých činů. Prvních dvanáct per představuje dvanáct titulů lesní moudrosti – milníků při pomyslném stoupání na horu. Další dvanáct per připomíná jednotlivé body woodcrafterského zákona.

Správcem tohoto kopí je náčelník ÚROP Ligy. Při změně náčelníka ÚROPu se kopí slavnostně předává na sněmu Ligy lesní moudrosti.

Přejeme všem, aby jim kopí dobře sloužilo a aby to, co je v něm obsaženo, měli na paměti, nejen když budou pasováni, ale i ve svém každodenním životě, protože jde o základní lidské hodnoty, které kolem sebe musíme stále složitěji hledat.

*Petr Vilhelm – Willy, Tomáš Velich,
Magda Kupková – Wenona, Petr Mouka –
Warapa, Milan Hlásenský – Hombre a
Josef Porsch – Ablákela*

STOUPÁNÍ NA HORU (NAVAJSKÁ VERZE)

Daleko na vyprahlém Jihozápadě stojí indiánská vesnice a za ní se tyčí z pouště vysoká hora. Vyšplhat na tuto horu znamenalo velký čin, a tak všichni chlapi ze vsi toužili, aby se o to mohli pokusit. Jednoho dne jim náčelník řekl: „Nu tak, chlapi, dnes se můžete všichni pokusit na tu horu vylézt. Vyjděte hned po snídani a jděte každý tak daleko, jak dokážete. Až budete unaveni, vraťte se, ale každý z vás mi přinese větvíčku z toho místa, kam až došel.“

Vydali se na cestu plni naděje a každý cítil, že jistě dorazí až na vrchol.

Ale brzy se loutdavě vrátil tloušťák a vztáhl k náčelníkovi ruku, v níž držel kaktusový list. Náčelník se usmál a řekl: „Milý hochu, ty ses vůbec nedostal k úpatí hory;

ani jsi nepřešel poušť.“

Později se vrátil druhý chlapec. Přinesl šalvějovou snítku. „Došel jsi na úpatí hory,“ řekl náčelník, „ale

vzhůru jsi nešplhal.“

Další hoch měl větvíčku lindy. „Dobře,“ řekl náčelník, „ty ses dostal až k pramenům.“

Později přišel další chlapec s trnitou větvíčkou. Když ji náčelník uviděl, usmál se a řekl: „Ty jsi šplhal vzhůru; dostal ses až k prvnímu kamenitému splazu.“

Odpoledne dorazil hoch s cedrovou snítkou a stařec řekl: „Podal jsi dobrý výkon, dostal ses až do poloviny hory.“

O hodinu později přišel hoch s borovou větvíčkou. Tomu náčelník řekl: „Výborně! Ty jsi vyšplhal až ke třetímu pásmu, měl jsi za sebou tři čtvrtiny výstupu.“

Slunce už stálo nízko, když se vrátil poslední. Byl to vytrhlý krásný chlapec vznešené povahy. Přicházel k náčelníkovi s prázdnými rukama, ale oči mu zářily: „Můj otče,“ řekl, „dostal jsem se tam, kde nebyly žádné stromy – neviděl jsem žádné větvíčky, ale spatřil jsem Zářící Moře.“

Také starcova tvář se rozzářila, když slavnostním hlasem říkal: „Poznal jsem to! Když jsem ti pohlédl do tváře, poznal jsem to. Ty ses dostal až na vrchol. Nepotřebuješ žádnou větvíčku. Je to napsáno v tvých očích, zvoní to v tvém hlase. Pociťil jsi nadšení, můj

hochu, viděl jsi nádheru hory.“

Slunce už zapadlo, když si náčelník uvědomil, že ještě jeden z chlapců, kteří ráno odešli, není zpátky. Vydal se tedy do jeho týpí, aby zjistil, zda se chlapec již vrátil.

V týpí našel jen chlapcovu matku, která se už o syna také strachovala.

Když se chlapec nevrátil ani ráno, vyslal náčelník tři muže, aby ho šli hledat.

Vrátili se až k polednímu. Na nosítkách nesli starou ženu a chlapec jim pomáhal nosítka nést.

„Co se stalo?“ zeptal se náčelník chlapce přísně. „Proč jsi nešel s ostatními na horu?“

„Chtěl jsem jít, otče,“ řekl chlapec smutně. „Víš, že jsem se na ten okamžik už dlouho těšil. Ale zaslechl jsem volání o pomoc – všichni jsme ho zaslechli. Šel jsem po hlase a našel jsem tuto stařenu, která v lese na úpatí hory uklouzla a zranila si nohu. Ležela tam už celou noc a z posledních sil se klackem bránila dravé zvěři. Na to, aby šla o berlich, byla příliš slabá. Prosila mne, abych jí pomohl zpátky. Upletl jsem vlek, ale nemohl jsem postupovat rychleji, částečně jsem ji musel nést, protože ji zraněná noha při každém nárazu velmi bolela, a tak nás bojovníci našli dřív, než jsme se dokázali vrátit. Je mi líto, jestli jsem Tě zklamal, otče. Ostatní šli dál – kdybych pokračoval i já, co by se s ní stalo?“

Mezitím se kolem nich shlukli ostatní chlapi a někteří zaslechli jeho slova. Než stačil rozvázný náčelník cokoliv říct, vykřikl jeden z menších hochů.

„Tobě se určitě dál nechtělo a přivítal jsi příležitost, že se budeš mít na co vymluvit. Měl bys na horu jít znovu hned zítra, abys ukázal, co umíš!“

Napadený chlapec na to neřekl nic, jen pokrčil rameny a zvedl oči k náčelníkovi. Ten mu s úsměvem položil ruku na rameno a pravil:

„Můžeš jít na horu zítra, chlapče, chceš-li, ale je to zbytečné. Došel jsi na vrchol hory dřív, než jsi vůbec vyrazil. Tvé srdce zná nejen výhled z vrcholu hory, nýbrž i pohled z oblaků nad ním... a tvé mlčení mi říká, že dávno víš, že je marné chtít po krtkovi, aby pochopil orla...“

Jistě všichni znáte starý indiánský příběh, který pod názvem Stoupání na horu zachytil E. T. Seton. Dnes už je těžké říci, odkud příběh pochází. Já jsem jej před třemi lety v Arizoně slyšela v podání jednoho indiánského náčelníka ve verzi delší, než najdete ve Svitku březové kůry. Pro úplnost a pro snazší orientaci uvádím i shodnou první část v Setonově podání.

V textu původní Setonovy verze jsou dvě místa, kde se Setonova verze liší od navajské – na začátku Navajové říkají, že jde o navajskou vesnici a jejich kmen, jejich území. Na jejich území skutečně stojí vysoká osamělá hora, která splňuje všechny popsané znaky. Co se týče posledního chlapce, neříkají Navajové, že šlo o „posledního“, nýbrž tvrdí, že to byl syn náčelníka. Ale na podstatě věci, na poselství příběhu, tato verze nic moc nemění.

Dáša Petrová, Nová Země, povídka převzata z kmenového časopisu Twister

MÓDA SOUČASNÁ

Móda současná? Copak to je? No, celý rok jsme se setkávali s různými styly oblékání, který se nás - woodcrafterů - různě dotýkal. Koukli jsme se na batiky, na to, jak se obléknout do lesa a v neposlední řadě, jak se má pánská část lidstva obléknout např. na ples. A vždy zde byl rozhovor s nějakým tím človíčkem, který má k woodcraftu blízko. V posledním díle tohoto

článku se zaměříme na módu současnosti (ne-li budoucnosti), která je však módou dámskou. Po prostudování dvou Cosmopolitanů, jednoho Bazaarů a Elle jsem zjistil, v čem že to tak asi spočívá, a našel človíčka, který má k módě blízko a který je zároveň též woodcrafterem. Podívejme se tedy na svět jeho (nebo spíše jejíma) očima...

Při pohledu na tebe a na tvůj styl oblékání mi je patrné, že máš alespoň částečnou snahu jít s dnešní dobou. Co to pro tebe znamená?

No tak rozhodně nechci vypadat jako „hastroš“, ale módní přehlídky zrovna moc nesleduju. Ale většinou nosím to, co se mi líbí. A za to, co se mi líbí, nemohu. A to, že to je zrovna „in“, to je spíše náhodou.

A co se ti líbí?

Volím tmavé barvy, nejlépe černé. Raději nosím kalhoty. Ony jsou takové pohodlnější a nehrozí mi, že si roztrhnu silonky. Nemám ráda vycpávky ramen. To vysloveně nenávidím a vypadám v tom jako strašný nepřírozený individuum. Nemusím džíny. Omezují pohyb. Elastické kalhoty jsou více pohybovější a tudíž pro mne lepší.

Odkud čerpáš inspiraci?

Tak různě a jak kdy. Někdy z různých obchodů, ze svého okolí – to, co nosí

holky okolo mne. Např. lesklé kabátky (a lá sako zúžené páskem) nosily téměř všechny holky u nás ve škole.

Móda v časopisech mne moc nezajímá a věci v nich se mi příliš nelíbí. Ale když mi někdo nějaký ten módní časopis přinese, tak se prostě do něj podívám. A vše patřičně zkritizuju.

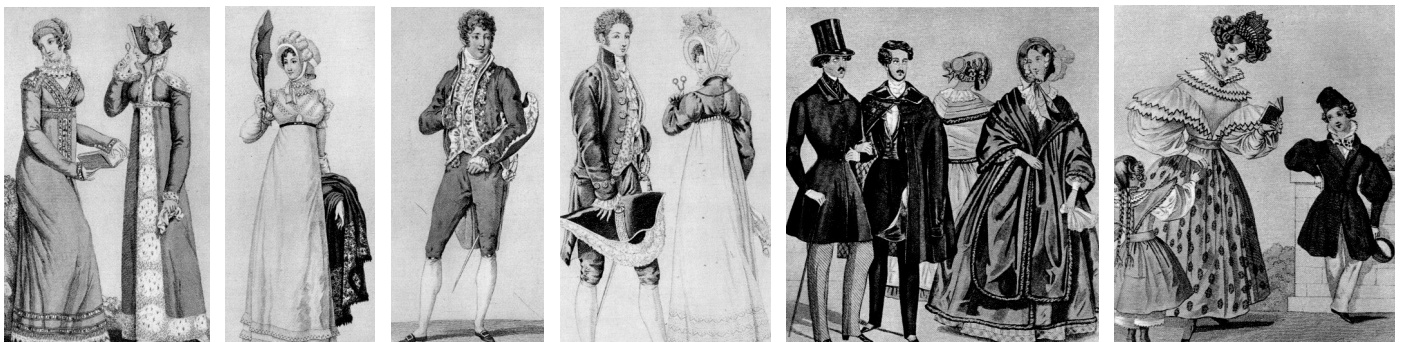
Jak se ti jeví, co se týče oblékání, starší lidé?

Tak např. mí rodiče se oblékají úplně hrozně. Protože nemají vkus. Ani barevný a nenosí věci, které se k nim hodí. Když je např. někdo obézní, neměl by nosit bílé legíny. Některé věci se prostě musí hodit k postavě.

Ženy se většinou krásně oblékají a malují, aby se líbily mužům. Je tomu tak i u tebe? Co musí podle tebe splňovat takový tvůj ideální partner?

Tak samozřejmě. Muži by se měli oblékat (nikoli malovat) také tak, aby se líbili. Občas mi přijde, že to muži nedělají. Je sice hloupé být namalovaná na výpravě, ale na takovém plese by žena měla být pěkně oblečená a k tomu i hezky namalovaná. Bez toho namalování ženě prostě „něco chybí“.

A co musí splňovat můj ideální partner? No na to je docela těžké odpovědět, i když... měl by se oblékat tak, aby své partnerce nedělal

ostudu. A mělo by to platit i obráceně. Nevím, co dál k tomu dodat. Nezáleží ale na tom, jak se obléká, ale jak se ke mně chová. Je lepší, když je ke mně milý a „i trochu odrbaný“, než aby to byl švihák se vším všudy a choval se ke mně bez respektu.

Jak se staviš k tomu, že na výpravě nejsi namalovaná, ani nijak super oblečená, zatímco ve městě jsi úplně jiný člověk?

Vzhledem k tomu, že na výpravu jezdím ve stejném koženém saku, v jakém chodím i ve městě, tak si myslím, že mi ten rozdíl nijak zvlášť nepřijde. A co se týče malování – maluji se, i když nejsem zrovna v nějakém společenském oblečení, protože se v tom cítím prostě lépe. I přesto, že se člověk někdy musí strachovat, aby si nerozmáznul řasenku. Malé zrcátko je nejlepší pojistka.

Když je pro tebe malování tak důležité, tak bys určitě mohla čtenářkám Bizoního větru prozradit nějaké své figle.

Mám vyzkoušeno, že taková značka, kde si koupíš řasenku za padesát korun, většinou nestojí za nic. Vyplatí se trochu zainvestovat. Alespoň podle mě. Je dobré zjistit, co se na koho hodí a co ne, a podle toho se zařídit.

Mohla bys čtenářům Bizoního větru prozradit, kolik ti je let?

Je mi šestnáct let.

S Wasinkou z kmene *Tussilago* rozmlouval
Pavel Spálený – Yučikala Wičaša

Spěšná módní depeše (trendy podzim – zima)

Zjistěte, co pro vás nachystali králové světové módy. Uzurpujte si nezhavější trendy této sezóny jen pro sebe.

1. Pleteniny – Nosí se nahrubo pletené svetry, sukně, punčocháče a objemné šály. Tradice si prosadila mléčné, pískové a kakaové barvy, ale hitem podzimu bude především fialová. (Chanel, J.-P. Gaultier)

TIP COSMOPOLITANU: Krátké hrubě pletené roláky a úzké pásky budou in.

2. Vzory – Kára, kytky, geometrické i etnické vzory - zkombinujte je. Udržte si míru, jde vám přece o originalitu, nikoli o přelácanost. (Yamamoto)

TIP COSMOPOLITANU: Dejte směle dohromady vzorované kousky oblečení s většími jednobarevnými ze sametu nebo kůže.

3. Kostky – Dopřejte si je na kabátu i sukních. Barevnému řádku se meze nekladou. Kostky jsou ale natolik výrazné, že byste se měla vyvarovat divokých doplňků. (Balmain, Sonia Rykel)

TIP COSMOPOLITANU: Absolutní bomba je kostka na vlně spojená s kožešinou.

4. Tvídy – Vracejí se celé tvídové komplety, ale dokonalá budete i v kalhotách nebo v sukni se zářivě barevným rolákem. (Lanvin)

TIP COSMOPOLITANU: Pokud máte strach z usedlosti, osvěžte se výraznějšími doplňky.

5. Kůže – Klasické upnuté kostýmy stále frčí. Máte-li odvalu, pusťte se do barevných kůží tón v tónu. (Claude Montana)

TIP COSMOPOLITANU: Rozehrajte partii barevných obrazců z kousků kůží, které dohromady vytvářejí zcela původní modely.

6. Lesky – Čím víc se budete třpytit, tím lépe. Prim stále hraje zlato, ale blýsknete se i v jiných tónech. (Yves Saint Laurent, Oscar de la Renta)

TIP COSMOPOLITANU: Nezapomeňte na štrasové pásky a sponky; výborně dotvářejí celkový dojem.

převzato z Cosmopolitanu – říjen 2000

foto: Volker Roloff/Elle

současnost

PSÍ SPŘEŽENÍ

Ujeď sám se psím spřežením nebo na lyžích se psem v postroji během 1 dne 20 km (psi nemusí být vlastní) .....ČIN
Najezdi takto celkem 100 km .....VELKÝ ČIN

Když se mi poprvé dostal do ruky Svitek březové kůry a já začal listovat jeho stránkami, mé oči zazářily, když čtu 1E11 Psí spřežení. Ujeď sám se psím spřežením nebo na lyžích se psem v postroji během jednoho dne 20 km. No, to je pohoda, toto orlí pero splním hravě. Já totiž vlastním dva psy sibiřské husky. Bisiho a Contáda. Bisi mu bude příští rok v únoru už 9 let a Contádovi teď v listopadu 7. Oni to jsou vlastně strýc se synovcem. Takže je tomu už osm let, co jsem se zúčastnil prvního závodu psích spřežení. Ale jak to vše začalo.

S kamarádem Jardou Hanušem, se kterým jsme společně trampovali a prožívali dobrodružství vyčtené z knih, jsme se rozhodli, že si pořídíme tažného psa, který kdysi dobýval daleký sever. Pořídili jsme si každý jednoho psa sibiřské husky. Jarda jich má dnes už šest, já zatím jen dva. Stavíme z nich spřežení, se kterými jezdíme na závody, nebo jen tak pro radost. Závody se dělí na tři druhy: sprint do 10 km, mid do 30 km a long, to je víceetapový závod, kde etapa měří několik desítek kilometrů. Sprintu a midu se mohou účastnit i jednotlivci se psem v kategorii ski-jöring (běžkař a pes).

Jak se takový saňový pes vlastně vychová? Nejlepší bude, když vám popíšu, jak jsem začínal se svým psem jako člověk, který své zkušenosti teprve získával.

Bisiho jsem začal trénovat, když mu bylo sedm měsíců (je možné začínat i později, ne však déle než 1,5 roku psa). Bisi si musel nejdříve zvyknout na postroj. To jsou takové kšandy, které obepínají psůvi přes bedra záda a hrudník až nad zadek, kde se přes karabinu připíná tažné lano. Pořád mu to nějak vadilo, stále se to snažil ze sebe sundat, škubal se a oklepával, jako by postroje byly z ostaného drátu. To víte, štěně zvyklé na volnost, hraní si

a dovádění musí najednou pracovat. Ale teď začíná škola toho, pro co byl tento pes dlouhým vývojem vychováván a učen. To jest do tahu a pro spolupráci s člověkem. Ze začátku tahal lehké poleno, které měl přivázané k tažnému lanu. Já měl Bisiho na vodítku. Takto vyzbrojeni jsme běhali třikrát do týdne. Zbytek dnů jsme trávili výcvikem, jaký má normální pes. Ale huska je mnohem náročnější na výcvik než třeba vlčák. Poleno pomalu vystřídala pneumatika. Učení mu šlo poměrně dobře. Začínal si uvědomovat to, co mu bylo geneticky dané.

Během dne byl Bisi v kotci. Takže když slyšel cvakání karabin a přípravu postrojů, mohl se zbláznit radostí, že jde ven a bude běhat. Snažil jsem se, aby byl čím dál více rychlejší. Pokaždé, když mě předběhl, jsem ho chvátil a dostal pamlssek. Asi po dvou měsících byl z něho pes, který už poměrně dobře táhne a běhá vepředu. Pneumatiku jsem nahradil já. Když už jsem Bisimu nestačil, což bylo dost brzo, začal mě tahat na kole. Nečekal jsem, že to bude tak velmi náročné. Kolo je poněkud rychlejší než běh a stačila chvíle nepozornosti a stala se nehoda. Bisi byl schopen v plné rychlosti náhle zastavit, ať už z toho důvodu, že se potřeboval vyvenčit, nebo mu přes cestu přeběhla myš či cokoli jiného. Já jsem vjel na šňůru, která se mi zamotala do kola a letěl přímo přes řídítka. Ještě že jsem měl helmu. Ale toto špatné chování se Bisi brzy odnaučil a já se čím dál víc učil poznávat jeho pohyb, abych předcházel kolizím.

Asi největší dřina byla naučit Bisiho zatáčet na povely. Pes totiž nemá žádné opratě jako kůň a slyší jen povely. Takže Bisi „džii“ to je doprava, „hou“ to je doleva „jasný?“ Ale pro psa to tak jasné nebylo. Takže na každé křížovatce trávíme ukazováním a povely spoustu času. Někdy jsem si připadal jak cvok. Džii a hou jsem křičel i ze spaní. K tomu se přidávaly povely „pomalu“ a „stůj“. Někdy mně ale připadalo, že mě ten pes snad neslyší a na povel „pomalu“ spíše zrychluje. Představte si, že jedete po kamenité cestě, která prudce klesá, a k tomu vás táhne energií nabitě zvíře. Hrůzu a běs máte v očích. Ústa křičí *pomalůů!! Bisi pomalůů!! Stůůj !!!* Copak Bisimu to připadá normální rychlost, on má čtyři nohy, ale kolo skáče po kamenech jako koza. A zase je tu jeden z mnoha pádů. Takže jsem jezdil, s přilbou na hlavě, nákolenníky, náloketníky a chrániči. Takto vybaven na kole a tažen psem jsem trénovat. Asi po čtyřech měsících dřiny, nervů, bouli, ale i spousty krásných pocitů, jaké to je, když to jde tak, jak má, jsme se těšili na první pořádný snih.

Jsou tady běžky a s nimi další zkušenost. Jestliže je pes na normálních cestách rychlý, tak na sněhu to je drak. Myslel jsem si, že na běžkách umím, ale s pejskem to je trochu jiné. Bisiho jsem si připnul k opasku. Nasadil jsem běžky a vyjeli jsme. Před námi jel ještě jeden kamarád se psem, takže Bisi byl mnohem více motivován. Začalo to úplně nádherně. Bez problémů jsme jeli po rovině a mírně do kopečka. Krajina ubíhala, třpytivý snih křupal

pod packami psa, který maká a je spokojený. To je ono, to jsem si přál, to je ten pocit, pro který stojí za to jet na hory a brzy ráno vyjet do mlčenlivé zimní krajiny. Ale ouha, ono se to začalo nějak zrychlovat. Cesta se zúžila a místo běžecké stopy se objevilo vyjeté koryto, které stále klesalo a zatáčka střídala zatáčku. Ještě že nešel nikdo proti. Nevím, jak by to dopadlo. Snažil jsem se brzdit vším možným a křičel jsem na Bisiho, ať běží pomalu, ale on se hnul za psem před sebou. Strach a adrenalin stoupal. Ta cesta snad nemá konec. Konečně jsme byli dole, křápnul jsem sebou do sněhu a říkal jsem si, že dál jdu pěšky, ale Bisi se otočil a z jeho pohledu se dalo číst, proč stojíme, když ten před námi běží dál. Já se zvedl a jeli jsme dál. Dneska je to už v pohodě, ale adrenalinové chvíle občas přijdou. Ono to k tomu zkrátka patří, jinak bychom si pak nemohli vyprávět naše příběhy mezi kamarády, když se sejdeme.

Koncem jedenáctého měsíce nás čekala další zkušenost. Jak to půjde Bisimu ve smečce. Kamarád Hynek, se kterým jsme se seznámili díky psům, totiž vlastnil velmi zkušeného Českého horského psa Arana a také saně. Takže Aran vepředu, neboli na postě lídra, za ním Bisi a jeho sestra, Jardova Dina, vedle. Prvních pár kilometrů nic moc, samé motání psích nohou do úvazů, přeskakování středového lana a další různé problémy. Ale najednou se Aran ohnal po Bisim a vypadlo to hrůzostrašně, mysleli jsme, že ho snad sežere. Ale mezi psy je to prý, jako když si lidé vynadají. Aran mu prostě dal jasně najevo, kdo je tady vůdcem smečky.

Od té chvíle, jako když mladé psy vyměníte. Klidní jak beránci. A nejzajímavější na tom je, že to, co do psa vkládáte několik týdnů v samostatném tréninku, se pes naučí od svého staršího kamaráda, během pár hodin společného tréninku. Ale další zkušenost čekala i mě. Poprvé jsem stál za saněmi tažen psím spřežením. Byl to zážitek na celý život. Někdo si může myslet, že se člověk jen veze, pozoruje, jak mu psi šlapou a občas je povellem popožene. To si mohl dovolit snad nějaký lovec na dalekém severu, který měl v záprahu 12

psů. Ale tady, pokud chcete, aby to k něčemu jelo a psi byli spokojeni, musíte jim pomáhat. Jenže kdo jednou okusí jet se spřežením a má romantické srdce, neodolá pokušení mít doma smečku psů.

Ještě bych vás chtěl seznámit s jedním zvláštním závodem, který se jmenuje Memorál dr. Václava Vojtěcha (první Čech, jenž překročil brány Antarktidy jako psůvod ve sluzbách admirála Byrda) neboli Ledová jízda. Tento závod se konal letos na konci února již po jedenácté. Je to fyzicky a orientačně velmi obtížný závod v drsném prostředí s velkým převýšením a bivakováním ve stanech. Trasa tohoto etapového závodu vedla z letiště ve Vrchlabí, kde byl poprvé v Evropě uskutečněn hromadný start 21 spřežení, až na Kolínskou boudu. Dvoučlenná posádka, musher (kočí od psů) a běžkař, který je tažným lanem a karabinou připoután k saním, má možnost zapřáhnout 6 - 10 psů bez rozdílu plemen. Celková délka závodu je 130 km. Na tom ale není zatím nic zvláštního, specifický je závod v tom, že závodníci během celého závodu nesmějí získávat nic, kromě vody, od civilizace. To znamená, vše si musí vézt s sebou na saních, včetně jídla, plynového vaříku, stanu, úvazů pro psy, lopaty. Tedy všechno, co potřebuje musher na trailu se psím spřežením, aby přežil on i psi. Prostě organizátoři chtějí celý závod přiblížit podmínkám divočiny. Tady si člověk opravdu uvědomí pouto pes a člověk. Šťastný dojezd psů a posádky ve zdraví je závislý pouze na tom, jak jste se na tento závod připravili...

...Je poslední ráno letošního závodu. Za sebou máme dvě etapy a noční prolog. Většina trati byla zatím více do kopce a k tomu v čerstvě napadaném sněhu. Máme za sebou 85 km a dalších 45 km před sebou. Jaké budou? Jak to zvládneme v tom dlouhém sjezdu až ke Klecandě? To vše se mi honilo hlavou celou noc. Probouzí mě až Michal: „*Já už to snad nevydržím, já musím, nebo budu mít mokro ve spacáku.*“ Vylézá ze spacáku a souká se rychle ven ze stanu. Michal, to je můj kolega a dobrý sportovec, se kterým tvoříme závodní tým – on jede na běžkách.

Venku už konečně přestalo fučet a chumelit, ale je pěkná mlha. Teploměr ukazuje 5 stupňů pod nulou. Vylézám z vyhřátého spacáku a lámu se do vymrzlých bot. Zapomněl jsem si je dát večer do spacáku. Jdu obhlédnout psy. Šlápnul jsem mimo pěšinu kterou jsme tu předešlým s Michalem vyhazovali, aby se nám lépe chodilo ke psům, a zapadám až po stehna do sněhu.

No to snad ne! Kde máme psy? Brit a Sára jsou na stekautech, ale kde jsou ostatní? Místo psů prázdná místa. „*Bisi, Conty, Berto, Fančo, ...?!?*“ Se sněhem to nějak zahýbalo a postupně se ze zavátého sněhu klube jeden pes za druhým. „*Taky se vám bobečkové nechce z pelišku.*“ Hladím jednoho po druhém a kontroluji, jestli jsou v pořádku. „*No, už toho máte taky dost? Nebojte, čičiny, dneska půjdeme domů.*“ Michal zatím začal vařit čaj a vločky s mlékem a čokoládou. Podupávám okolo vaříku a zahřívám se. Vidím, že to bude ještě chvíli trvat, tak dám zatím psům vodu s trochou granulí, aby se zavodnili a něco málo dostali do sebe. Čas rychle utíká, máme necelou hodinku do startu. Vločky mně moc nejedou, ale na trati budou dodávat potřebnou energii. Hlavně se pořádně zavodnit. Leju do sebe čaj, co to dá. Zbytek nalévá Michal do

termosky. Cestou se bude hodit.

„*Jirko, jdeme balit ten cirkus, máme 40 minut do startu, tak ať to stihneme.*“ Začíná mě honit Michal. Házím věci a spacák do báglu, který přijde dopředu do vaku na saních. Předek je lepší mít lehčí, lépe se pak saně řídí. Stan nám pod ledovou skořápkou vzniklou ranní mlhou ztěžkl a nemůžeme ho narvat do vaku. Vše nám jde nějak ztěžka. Je znát, že za námi jsou dva dny závodu. Upravuji si věci ve vaku na saních, abych je měl alespoň trochu vyvážené. „*Mně připadá, že jsou snad ještě těžší než na začátku, a to psi sežrali alespoň 8 kilo granulí.*“ „*Stan má nejmíň třikrát tolik než na začátku,*“ říká Michal a cpe ho do saní. „*Nech tam místo na stekauty a misky od psů.*“ To balení má výhodu v tom, alespoň jsem se trochu rozhýbal a zahřál. A teď to nejhorší. Sundávám zmrzlé postroje a úvazy k saním ze stromu a snažím se je nějak rozhýbat. „*Omlať je o strom, ony změknou,*“ říčí na mě Michal. Strojím jednoho psa po druhém. Psi do postrojů skáčou skoro sami. Nervozita stoupá. Máme 15 minut do startu.

První spřežení jsou už na trati. Všude kolem nás samé ňafání, vyti a štěkání nervozních psů. Sto padesát psů, to musí být někde znát. „*Michale, zakopej pořádně kotvu do sněhu, ať to neurvou a přidelej sledy k saním, já jdu pro psy a budeme připravit, ať to stihneme.*“ Psi už jsou netrpěliví, jako by věděli, že jedou domů. Michal musí držet saně a přišlápnout ještě brzdu, protože kotva v tomhle hlubokém sněhu moc nedrží. Přicvakují prvního Contáda, ten je klidný a vepředu nebude vyvádět. „*Zůstaň, Conty! Ani se nehni!*“ Psi lomcuje se saněmi, jako by se chtěli urvat. Posledního připřahám německého ovčáka Brita. Ten je z těch psů snad nejnetrpělivější a štěká jako blázen. „*Ticho bud, Brite!!!*“ Konečně máme zapřaženo. Přibíhá pomocnice startéra. „*Jirko, dělejte, máte minutu a půl do startu. Potřebujete s něčím pomoci?*“ „*Jo, ustlat postel a dát psu na dobrou noc,*“ snažím se o žert. „*Nekecej a dělejte, nebo to opravdu nestihneme,*“ honí mě Michal. Běžím odvázat od stromu lano, na kterém je přicvaknutý stekaut, ale lano je tak příšerně zmrzlé, že i má vždy perfektní smyčka nejde rozvázat. „*Co tam děláš?... To jsou ty tvoje indiánský uzle,*“ křičí na mě Michal a vši silou stojí na brzdě saní, aby s ním psi neujeli. Konečně to rozvazuji. V rychlosti smotávám stekaut a házím ho do vaku na saních.

Skáču na brzdu. Zacvakávám karabinu

úvazu od saní k pásku, to kdybych náhodou spadnul ze saní. „*Dobrý. Můžeme.*“ Psi se stavějí na zadní, já ryji brzdou ve sněhu a suneme se ke startu.

Konečně stojíme na startovní čáře. Ze psů stoupá pára z dechu, stavějí se na zadní a ňafají na sebe. „*Klid, už půjdeme. Brite, necháš toho!*“ snažím se uklidňovat psy. „*Dvacet vteřin do startu*“ oznamuje startér. A ve psech to zase píchne a vyvádějí. „*Klíid!!!!*“ Michal si kontroluje tažné lano od saní a přicvakuje si karabinu na sedák. „*Deset.*“ Do psů zase jako když píchneš. „*Už pudem. Michale, jak? Dobrý?*“ „*Jo,*“ odpovídá soustředěný a připravený Michal a čeká, až psi vyrazí dopředu, aby sebou hned na začátku nesešli. „*5...4...3...2...1 Musch gou, gou!*“ Psi ztichli, a jako by někoho honili, vyrazili na trat...

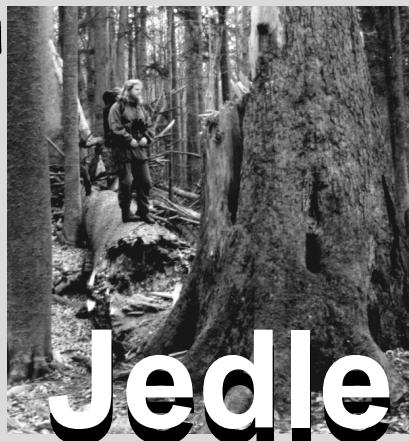
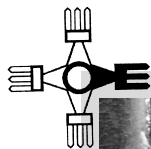
...Slunce rozehnalo ranní mlhu a už stojí vysoko. Psi cupitají po zmrzlém sněhu. Michal volně bruslí za spřežením. Už není kam spěchat. Na trati jsme něco přes tři hodiny. A co jsme doposud nestihli, teď už rozhodně nedoženeme. Jenom kontroluji, abychom ke konci neudělali nějakou chybu. Projíždíme Strážným a teď jen sjezd po stránkách dolů a budeme na letišti. Psi po tom sjezdu zůstávají stále ve cvalu. Divím se, kde se v nich ta energie bere. Máme ještě pět kilometrů do cíle, tak aby to tím tempem vydrželi.

Poslední zatáčka a teď už jenom dva kilometry po letišti ve Vrchlabí a psi šlapou jak po prvních deseti kilometrech, jako bychom neměli za sebou těch 128 kilometrů a otočili to po startu zpátky. Asi vědí, že jedou domů. Odrážím se, abych jim v tom tempu trochu pomohl. Už je vidět necelou stovku diváků, kteří se sešli v prostoru cíle. Jsem unavený, propocený, ale spokojený a nesmírně šťastný, že jsme to dokázali.

Nejsem žádná citlivka, ale musím se držet, abych se nerozbrečel. Naposledy v tomto závodě pobízím spřežení: „*Musch gou, jdeme domu čičiny, tak sou hodný, deme, deme, deme!*“ A jsme v cíli. Podáváme si s Michalem ruce a navzájem si gratulujeme, že jsme to dokázali, my a hlavně naši psi. To co jsme dokázali, to nebyl jenom závod. Je to poslání pokračovat tam, kde smrt polárníka Vojtěcha zastavila. Je to důvěra v kamarádství a spolehnutí se na muže na trailu, který tě doprovází, a souhra člověka se psem.

Jiří Pišek – Kidák, Tate Osmaka

Už je tu zase vánoční čas a já si pro tuhle chvíli šetřil ještě jeden jehličnatý strom, který k zimním svátkům tak trochu patří. Kdysi totiž bývala jedlička běžným vánočním stromkem. Dnes už bych považoval za vrchol rozmařilosti kácet tyhle čím dál tím víc vzácnější jehličnany. Jedle patří k našim původním dřevinám a je ozdobou většiny našich pralesních rezervací. Někdy bývají větrem, sněhem a stářím už hodně pocuchané, ale dál stojí zpřímá jako stožáry starých korábů. Jindy zas okouzlují svojí elegancí a spanilostí - konec konců ne nadarmo se v pohádkách používá rčení „hoch jak jedle“.

V češtině se často objevují příjmení Jedlička. Jeden z nositelů tohoto jména vykonal už před mnoha lety velmi záslužnou věc. Díky němu je dnes širokou veřejností znám Jedličkův ústav pro postižené děti na pražském Vyšehradě. Ještě jeden člověk toho jména se věnoval dětem. Byla to postava Strýčka Jedličky, který svým originálním humorem, ale hlavně darem pitvořit svůj hlas, rozdával radost těm nejmenším.

Na našich mapách najdete obce a vesničky s takovými krásnými názvy jako jsou Jedlí, Jedličná, Jedlina, Jedlinka, Jedlov atd. K neznámějším ale asi bude patřit Jedlová - železniční zastávka uprostřed Lužických hor. Když zde za jasného dne vystoupíte, budete si připadat jako na některém z nádražek v údolí Slovenského Hronu nebo Hnilce. Pár kolejí, stará budova nádraží s opuštěným výpravčím a už žádná další civilizace. Kol dokola jen hluboké lesy nad nimiž se tyčí vysoké strmé kopce. Jedním z nich je 774 m vysoká znelcová hora - Jedlová. Na jejím vrcholu je kamenná rozhledna s úžasným kruhovým rozhledem.

Při mém pátrání jsem si vzpomněl i na ty největší jedle v Evropě. Najdete je v Dobročském pralesi, což je jedna z nejstarších rezervací Slovenska. Literatura uvádí, že zdejší tzv. „Vysoká jedla“ dosahuje výšky 58 m a průměr kmene v prsní výšce je 151 cm. Před několika lety jsme procházeli Slovenským Rudohorím a chtěli k pralesu odbočit, ale hajný nás informoval, že v této oblasti právě došlo k ohromným větrným kalamitám, a tak jen doufám, že královna jedlí ještě stojí. U nás jsem jedny z největších jedlí viděl v Novohradských Horách v rezervacích Hojná Voda a Žofínský prales. Tady mezi vysokými zdravými jedlemi leží tu a tam už mechtem porostlé kmeny mající v průměru bezmála jeden a půl metru. Připadal jsem si jako v rozvalinách nějakého řeckého chrámu.

Na světě je asi 40 druhů jedlí. U nás se setkáváme pouze s jedním původním druhem a tím je **jedle bělokora** (*Abies alba*). Vzhledem k její náročnosti na kvalitní půdu, dostatečné množství srážek a čisté ovzduší ji najdeme spíše ve středních a vyšších polohách s rozsáhlými lesy. V původních porostech se vyskytuje nejčastěji ve společnosti horských buků, javorů a smrků. Nejvyšší nadmořské výšky dosahuje v Alpách, až 1600 m. Jedle má na rozdíl od smrku lepší kořenový systém, a tak ji po větrné

Poznáme je podle stop?

SBK 2S5 - Pobytové stopy

Najdi v přírodě a urči 6 druhů různých požerků (2 savců, 2 ptáčků, 2 hmyzů) a vysvětlí, jakým způsobem vznikají. Bezpečně rozezněj trus býložravých savců a ptáků, masožravých savců a ptáků, vysvětlí, podle čeho je rozeznáš.....ČIN.

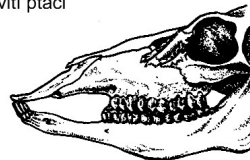
Poznáme je podle stop. Právě tak se jmenovalo první vydání knihy Miroslava Bouchnera, která vyšla opět v roce 1997 v nakl. Aventinum pod názvem Stopy. Pokud se rozhodneš k plnění tohoto Činu, nebo jen čas od času přijít nějaké stopařské záhadě na kloub, stane se ti kniha neocenitelným pomocníkem. K poodhalení všech těch stopařských záhad je ale i potřeba chodit přírodou s otevřenýma očima. A taky v sobě mít malý kousek odhodlání poznávat nepoznané. Pokud tomu tak je, jsi na dobré cestě. Vstoupil jsi do smrkového lesa. Pod stromy leží spousty šišek, skláníš se k nim a prohlížíš si je. Některé jsou už okousané a pár posledních smrkových šupin zbylo jen na špičce. Bereš je do rukou a již podle hmatu zjišťuješ, že mají rozdílný povrch. První šiška je dokonale zbavena šupin, jako by ji někdo opravoval na soustruhu. Z druhé naopak ční po šupinách rozštěpené čáry. Čípak zoubky si asi s šiškami takhle pohrály? Listuješ v paměti nebo v moudré knize, až konečně nacházíš vysvětlení. První šišku má na svědomí myšice nebo norník. Aby se dostali k semínkům, musí šupiny doslova po celé délce přehlodat. Naopak veverka, která si pochutnala na semenech druhé šišky, si dokáže šišku uchopit předními tlapkami a od stopky postupně odtrhávat šupiny. Na šišce po nich zbyly jen rozštěpené čáry. Semeny šišek se ale živí i někteří ptáci. Časem nacházíš i tyto. Podivně vypadající šišku s podélně rozštěpenými šupinami má na svědomí krivka. Její překřížený zobák jí umožňuje šupinu rozkrojit a vytáhnout semínka, aniž by musela šupinu od šišky oddělit. Datlovití ptáci zase svým zploštělým

zobákem šišku doslova rozdrť. Aby se dostali k semenům, zasekávají ho mezi šupiny. Potřebují k tomu však mít šišku pevně uchycenou. Šišky zaklesnuté v borové kůře nebo v pařezu jsou nejčastěji dílem strakapouda. Určitě kolem takové strakapoudi kovárny najdeš na zemi spoustu rozklovaných šišek, které byly vyměněny za nové. Stop po konzumaci rostlinné potravy můžeš v přírodě najít pestrou škálu. Kromě šišek různé nahlované skořápky lískových i vlašských ořechů, okousané větvičky. V lýku stromů pak zase různé spleť chodbičky od larev lýkožroutů. Není toho málo. Asi si říkáš, jak se v tom mám vyznat? Všiměj si na každém požerku i zdánlivých maličkostí. Právě ony vedou často k rozluštění celé záhady. U okousaných větviček to je např. způsob ukousnutí (rovný okraj, zčásti nebo úplně rozštěpený), u ořechových skořápek to, zda-li je rozlousknutá, nebo má jen vyhlodaný otvor. Není cílem s jistotou přesně určit autora požerku do druhu, ono to ani pokaždé nelze. Smyslem je umět zdůvodnit, proč větvičku s rovným okrajem zanechal zajíc či králík a naopak s rozštěpeným některý zástupce jelenovitých. Vyluštění této hádanky již nechám na tobě. Snad bych jen chtěl závěrem dodat, že případnou pomoc při objasňování původu pobytových stop ti kromě doporučené knihy rádi poskytnou i autoři těchto článků. Čerstvé stopy na tvých toulkách přírodou ti přeje

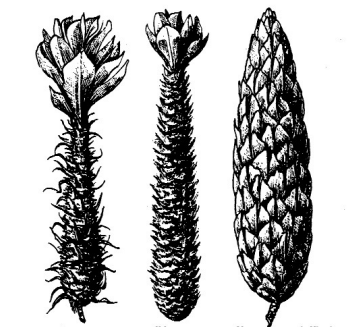
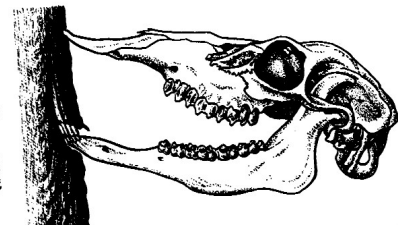
Tomáš Brinke - Baskoš

datlovití ptáci

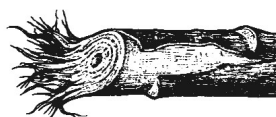
Jelenovití a turovití mají řezáky jen ve spodní čelisti. Mohou tak snadno odlupovat kůru ze stromů.

veverka myšice, norník krivka

odkousnutá větvička zajícem nebo králíkem

větvíčka nahryznutá a odtržená jelenitými nebo turovitými

větvíčka rozžvýkaná stoličkami jelenovitých a turovitých

Bezpečně rozezněj

To je vždycky to nejhorší – „bezpečně rozezněj...“, ale jak?

Zkusím vám to objasnit na příkladu právě pobytových stop (čín 2S5 - Bezpečně rozezněj trus býložravých savců a ptáků, masožravých savců a ptáků, vysvětlí podle čeho je poznáš). Jako obvykle začneme tak trochu od konce. Podle čeho se to dá poznat a pak už to bezpečně rozeznání bude hračka. Jak s oblibou říkám na různých Čotokvách a jiných setkáních v přírodě, je trus mnohdy to jediné, co nám napoví, že tu vůbec nějaké zvíře bylo. Podle tvaru, barvy a složení produktů zaživacího traktu zvířete můžeme poměrně snadno určit, kdo že nám tu zkrátil cestu. Stejně tak, jako se liší rostlinná potrava (méně výživná, musí jí být víc) a masitá (stravitelnější a využitelnější, proto stačí menší množství), tak se liší i zaživací ústrojí býložravců a masožravců a tudíž i jejich trus. Nejčastěji nacházíme na svých toulkách různé druhy bobků. Můžete si být jisti, že takto tvarovaný trus produkuje pouze býložraví savci, a to zajáci (zakulacené, trochu zploštělé bobky, hnědé barvy porůznu roztroušené všude v přírodě), králíci (bobky menší, kulaté, rochu tmavší, ale především vždy na jednom místě velké množství, protože králíci chodí na „latríny“ v blízkosti své kolonie), jelení zvěř (laně mají trus válečkovitě protáhlý, jeleni na jednom konci výrazně zašpičatělý a na druhém prohloubený, obě pohlaví mohou mít především v létě bobky spleené ve větší hroudě), podobně bobky produkuje daňčí zvěř (bobky jsou namačkány na sebe a z těla vycházejí v jakýchsi buřtech, po dopadu se rozpadají na jednotlivé bobky) a srnčí zvěř (protáhlé válečky, vajíčka nebo kouličky na konci zašpičatělé). Všeobecným znakem býložravých savců je tedy tvar (většinou kulovitý nebo válečkovitý), množství (vždy velké množství - často se vyprazdňují) a složení (u některých druhů můžeme v trusu objevit i zbytky rostlin - zajáci, králíci, losové, koně...). Mezi „bobkující“ savce patří také svým způsobem i prase divoké, i když jeho trus vypuzuje už mnohé stránky všežravců (konzumentů jako rostlinné, tak i živočišné potravy). Trus je sice tvarován do velkých bobků, ale ty jsou slisované do objemných (až 10 cm dlouhých) buřtovitých útvarů.

Živočišná potrava je mnohem výživnější a především stravitelnější pro organismus, a proto masožraví savci žerou méně často a menší množství než býložravci a tím pádem i méně často trusí. Přesto můžeme jejich trus najít poměrně běžně, protože šelmy z důvodu označování teritoria kladou svůj trus na viditelná místa - kameny, pařezy, pěšinky. Pokud masožravec přijímá masitou potravu a je zdravý, má jeho trus vždy tvar různě dlouhého válečku vždy na „zadním“ konci zašpičatělého. Podle velikosti trusu můžeme usuzovat na druh šelmy. Ty nejmenší - lasice - budou mít trus samozřejmě nejmenší, ty největší - lišky a jezevci ho mají velký asi jako střední psi. Samozřejmě, že i většina našich

šelem v určitém období požírá nebo si alespoň doplňuje jídelníček nejrůznějšími plody. Pak má jejich trus i patřičnou barvu - modrou (z borůvek, černého bezu), načervenalou (maliny, jeřabiny), mnohdy v něm můžeme najít i pecky. Má-li trus šelem nažloutlou barvu, pak si buďte jisti, že objevily ptačí hnízdo a pochutnaly si na vaječné dietě. Masitou potravou se neživí jen šelmy, ale i hmyzožravci. Jejich trus má podobný tvar, jen je patřičně menší (ježek, rejsek) a často obsahuje i nestravitelné části potravy - např. krovky brouků.

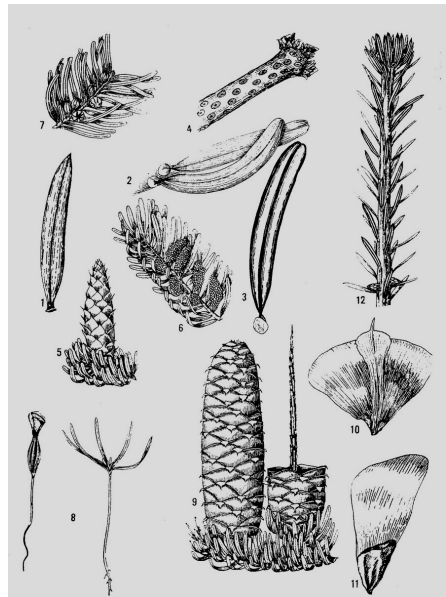
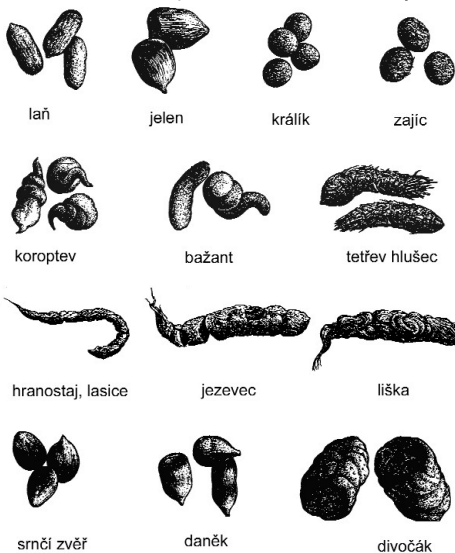
K úplnému výtču našich savců zbývá už jen medvěd. Ten svým jídelníčkem patří mezi všežravce, podobně jako divočák. Jeho trus se nedá zaměnit. Je velký, plackoidní a hromadoidní a téměř vždy v něm objevíte málo ztrávené plody.

Nyní je čas objasnit si, jak poznáte trus savců od trusu ptačího. Musím začít s trochu biologie. Na rozdíl od savců, kteří mají oddělené vývody močových a trávicích ústrojí, ptáci mají vývod jeden, a to kloaku. Tudíž vylučují současně moč i trus. Moč ptáků je mnohem hustší než moč savců a má bělavou barvu. Jinak platí pro býložravé a masožravé ptáky stejná pravidla jako pro savce. Býložraví ptáci mají trus v podobě různých válečků nebo hromádek a jsou v něm dosti často zbytky neztrávené potravy. Vždy na něm ale nalezneme bělavou barvu ptačí moče. Mezi býložravé ptáky, s jejichž větším trusem se můžeme setkat, patří třeba husy velké (jejich trus je k nerozeznání od husy domácí), tetřev (v jeho odpadu je vidět i jehličí, kterým se živí), bažanti (často pod stromy, na kterých bažanti nocují, je často různě zakroucený).

Masožraví ptáci (dravci, volavky, kormoráni, čápi, rackové, rybáci, sovy) mají trus velmi řídký a obsahuje mnoho moče. Proto jsou místa třeba pod hnízdy nebo pod odpočinkovými stromy jakoby postříkaná vápnem. Když se nešťítíte rozložit uschlý trus, můžete v něm objevit třeba zbytky hmyzu. Pak jde pravděpodobně o trus žluny.

Mezi zvláštní druh trusu bychom mohli počítat i vývržky, což jsou nestravitelné části potravy, které masožraví ptáci vydávají zobákem. Podle jejich obsahu a tvaru můžeme přibližně určit i druh ptáka. Co můžeme zjistit určitě je, čím se daný pták živí. Nebojte se, uschlé vývržky můžete klidně rozloupnout a budete sami překvapeni, co všechno v nich objevíte. Pokud se vám do toho nechce rukama, zkuste alespoň klacikem nebo pinzetou. Stojí to za to. My jsme na jedné Čotokvě objevili i kosti veverky.

Tak co, už „bezpečně rozeznáte“? To jsem

Jedle bělokora (*Abies alba*):
1 - jehlice z kmene, 2 - terčíkovité přisedání bázi jehlic k větévce, 3 - jehlice ze spodních větví, 4 - hladká větévka po opadu jehlic, 5 - samičí květ, 6 - větévka se samičími květy, 7 - větévka se zdřevnatělými zbytky samičích květů, 8 - semenáček po vyklíčení s rozvinutými dělohami, 9 - zralá a částečně rozpadlá šiška, 10 - plodní šupina s přečnávající braktejí, 11 - semeno, 12 - terminální výhonek jedle

smršti najdete spíše zlomenou než vyvrácenou. Běžně dorůstá výšky 35 - 40 m. Plné dospělosti dosahuje zhruba ve 150 - 200 letech. Jsou známi i jedinci staří až 500 let. Kmen stromu má válcovitý rovný málo se zužující tvar. Koruna je za mlada kuželovitá, ke staru je pro ni charakteristické, že větve vytvářejí jakoby čapí hnízda. Jehličí je na větévkách rozčísnuté na dvě strany. Tmavězelené jehlice jsou ploché, na líci lesklé a na rubu mají dva bílé voskové proužky. Nejtypičtější jsou šišky. Rostou jednotlivě vzpřímeně postaveny jako svíčky ve vrcholové části.

V arboretech a někdy i jen tak v lesích se setkáte s dalšími exotickými druhy jedlí. Mezi ty neznámější patří **jedle obrovská** (*Abies grandis*). Ta roste velmi rychle a může dosáhnout i výšky 60 m. Je původem ze Severní Ameriky stejně jako další dvě - **jedle balzámová** (*Abies balsamea*) a **jedle ojímná** (*Abies concolor*). Ty však najdete spíše v městských parcích, neboť na rozdíl od té naší lépe odolávají exhalacím. Všeobecně jsou jedle pro svoji chutnost ohrožovány okusem zvěře.

Dřevo má světlou barvu s nevyraznou kresbou let. Patří k těm lehčím, velmi měkkým a málo výhrevným dřevinám. Protože má málo suků a dobře se štípe, je vhodné pro výrobu šindelů. Jinak v dřevovýrobě ho lze použít stejně jako smrk.

Z tábornického hlediska neznám nějaké významné využití. V oddíle, ve kterém jsem začínal, byl ze dřeva uschlých jedlí připravován slavnostní oheň. Hořel krásným jasným plamenem, ale dřevo hodně prskalo.

Jako zajímavost musím uvést, co jsem viděl v jedné sbírce šišek. Je asi všeobecně známo, že jedlová šiška drží pohromadě pouze v nezralém stavu. Jakmile uzraje, ihned se rozpadá a zbyde jen samostatně vřetenou šišku a hromádka semen a šupin. Jedlová šiška téhle sbírky však držela krásně pohromadě. Bylo tomu tak proto, že někdo, stejně dobře jako staří dráteníci, opletl šišku drobnými oky z tenkého drátu. A ještě jedna věc. Zkušený hospodář a horal ze Šumavy, starý pan Walchman, u kterého jsme často v létě tábořili, si z čerstvých jedlových šišek vyráběl mazání na revmatické klouby svých ohromných a upracovaných rukou.

Petr Willy Vilhelm

Hau kóla! Mašketoniktuka he!

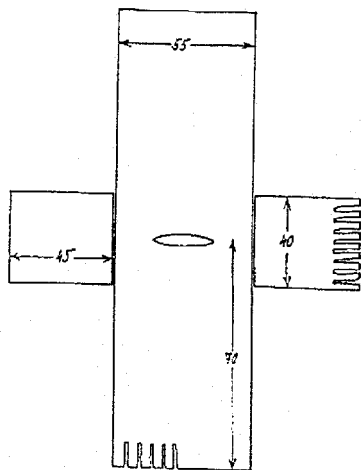
Na úvod...

Možná se divíte: Co je tohle za mutantní rubriku? Hau kóla a Maška dohromady!? Ano, už je to tak, rozhodli jsme se obě rubriky spojit. Zde budete i nadále nalézat návody na indiánské výrobky pro muže i ženy, jednoduché i složité... A doufáme, že k vaší spokojenosti.

Látková zimní košile

Jo, my kluci to nemáme lehký, povzdychl si kdysi někdo a vymyslel flaušovou košili. Nevím, zda ji opravdu používali Indiáni, nebo se balili jenom do kabátků a kožešin, jisté však je, že u nás v kmeni - protože táboříme v týpí i na sněhu - se rozšířily v hojném počtu. V upravené podobě je mohou nosit i dívky a ženy. Jediný doklad používání u Indiánů jsem našel v proslulém Indianoku. Zde se píše o tom, že ji nosili Vraní Indiáni.

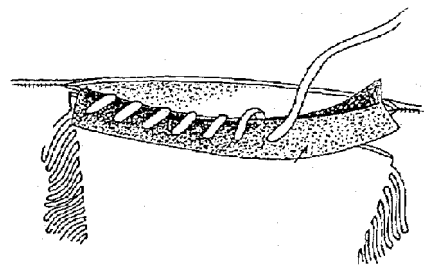
Výroba látkové košile je poměrně jednoduchá. Sežeňte si někde dostatečné množství flauše, čím bude tlustší, tím lepší. Volte základní barvy a nejlépe jejich tmavší odstíny. Střih sestává z jednoho nebo dvou obdélníků na tělo košile a dvou obdélníků na rukávy (viz obrázek). Vystříhnete otvor pro hlavu a kusy k sobě sešijte. Dobrá rada: udělejte si košili dostatečně dlouhou a také trochu větší. I když flauš hřeje, nastávají občas zimy tak velké, že je třeba pod flaušovou košili obléknout i pár látkových.

Skupina Černonožců v zimní úpravě. Muž nalevo má bohatě zdobenou flaušovou košili s jelenicovými rukávy, muž uprostřed je zabalený do kožešiny a ten úplně vpravo má snad také košili z flauše.

Zimní košile ale nemusí být celá flaušová. Oblíbené jsou i jednoduché rukávy z jelenice. Ty lze sešít na několika místech řemínky, což ale není moc praktické, protože dovnitř táhne. Je lepší rukávy sešít po celé délce. Jelenicové rukávy lze ozdobit jednoduchou malbou - například pruhy nebo tečkami. Barví se za studena naředěnou tuší, tmavými odstíny (ty vzniknou přidáním černé do barevné tuše).

Budete-li zdobit košili výšivkou jinde než na ramenech, pak tak učiňte ještě před sešitím. Vraní Indiáni zdobili košili na ramenu a u krku obdélníkem z flauše olemovaném líným stehem vzorem z korálků. Jednu z možných barevných kombinací lze vidět na obrázku. Pokud se rozhodnete ozdobit košili křížem na ramenních švech, košili nejprve sešijte a zdobte až poté. Obecně platí, že méně je někdy více.

Způsob obšívání košile kolem krku

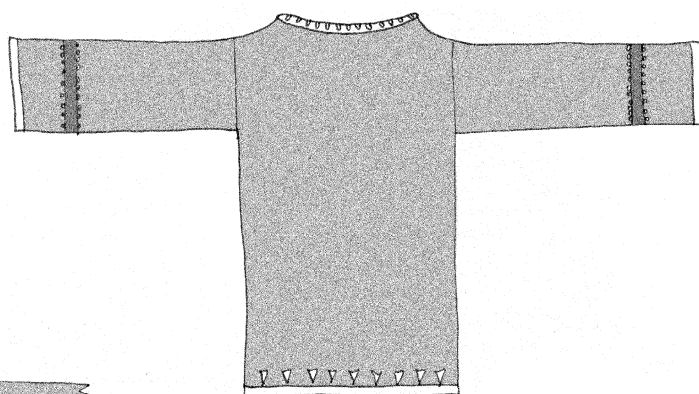
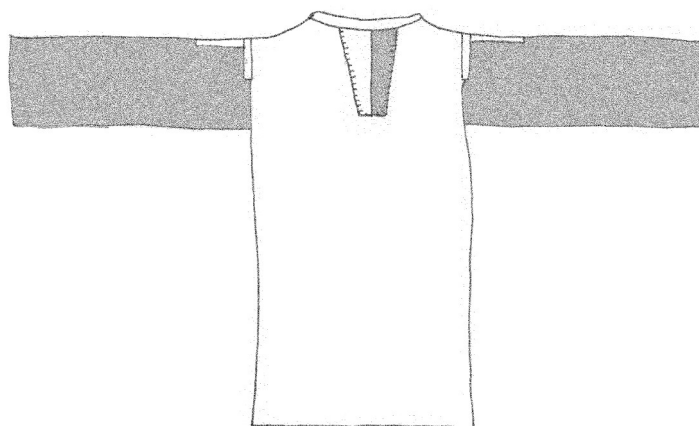
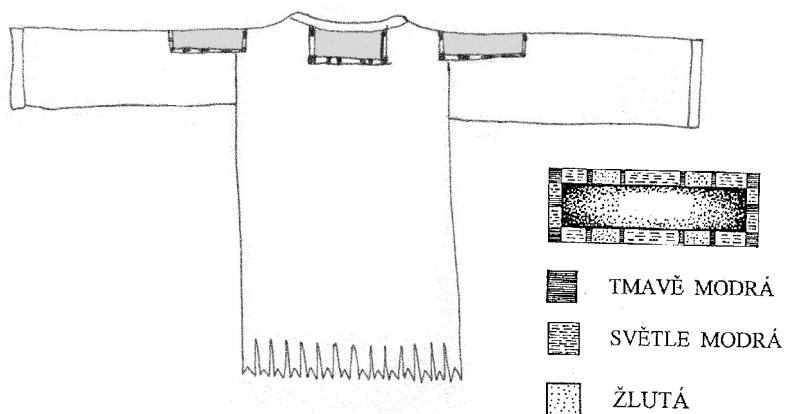
Několik mých návrhů, jak by košile mohla být ozdobená (včetně toho z Indianoku) můžete vidět na obrázcích. Jednotlivé prvky můžete samozřejmě kombinovat a obměňovat, ale řiďte se přitom citem pro barvy a kompozici.

Nezapomeňte na obšití všech okrajových partií, protože flauš se velmi rád třepí. U krku se to dá řešit pouhým přiložením flauše jiné barvy a prošitím jelenicovým řemínkem (viz obrázek). Konce rukávů a spodek můžete obšít samozřejmě i přišitím flauše jiné barvy nití. Spodek košile není třeba obšít, pokud se vám povede, aby byl z okraje látky. Košili lze také nastříhat na „vlaštovčí ocásky“ nebo i jinak. Je to velmi efektní.

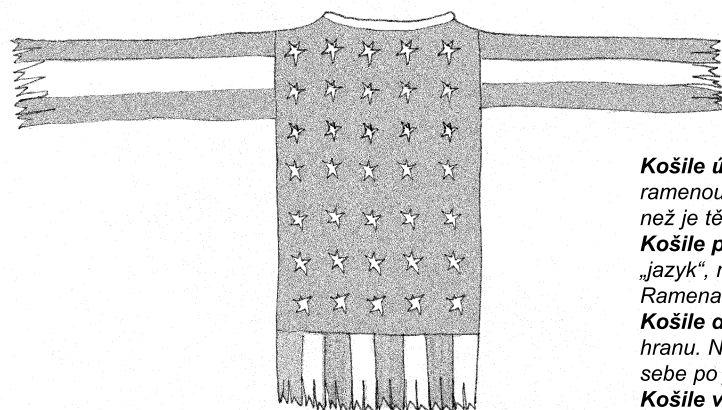
Tolik o výrobě flaušové košile. Doufám, že vám v ní bude teplo!

Josef Porsch – Ablákela

Na těchto čtyřech obrázcích je několik mých návrhů, jak by taková košile mohla vypadat.

Chlapík s pěknou ukázkou jelenicové košile, jejíž ozdoby by se myslím také daly použít na košili z flauše.

Košile úplně nahoře má tělo z flauše a rukávy z jelenice. Pod krkem a na ramenou je zdobena výšivkou líným stehem, která lemuje flauš jiné barvy, než je tělo. Dole je nastříhaná do „vlaštovčích ocásků“.

Košile pod ní ze dvou různých barev flauše. Pod krkem má jelenicový „jazyk“, malovaný také ve dvou barvách (mohou odpovídat barvě flauše). Ramena zdobí kříž vyšívané korálky líným stehem.

Košile dole je celá z jedné barvy flauše; má zdobený krk, rukávy a spodní hranu. Na rukávy je našitý jiný flauš a na jeho hraně jsou tak centimetr od sebe po jednom přišité bílé pony beads.

Košile vlevo je ušitá z americké vlajky.

Tesařství

**My tesařský řemeslníci
mnoho toho zkusíme
ať je zima nebo horko
do díla jít musíme**

**Ráno vstanem do díla jdem
dřív než slunce vychází
moje ze všech nejmilejší
po rynku se prochází**
(Z Klatovska)

**Není nad tesaře mistra
ten do díla jde vždy zbystra**

**Radostí svých neztrácí
nad všechno ctí svou práci**

**Kdyby dřevo promlouvalo
tesaře by milovalo**

**Sem já tesaříček sem já sem
nosím pobiječku za pasem**
(Z Vamberska a Rychnovska)

Protože cítím obdiv k práci našich předků, rozhodl jsem se povědět Vám něco o práci tesaře.

Tesařství je velmi staré řemeslo a způsob práce, který Vám chci popsat, se na našem území udržel až do konce 2. světové války. Dřevo převládalo ve většině stavebních konstrukcí a má dodnes významnou funkci. Kdyby existoval záznam o počtu domů z kamene a domů dřevěných, jistě by počet dřevěnic mnohonásobně přesáhl. (Vždyť i ligová chata Kapka na Filipce, i když se to na první pohled nezdá, skrývá pod omítkou dřevěné trámy.) Ale i zděné domy mají skoro všechny kus tesařského díla hned pod střešními taškami – krov.

Nářadí

K souboru náradí, kterého tesaři užívali při kácení a štípaní, patřila sekerka podtínací, sekerka kladná (štípací), klíny a palice; k obrábění sekerka hlavatá, bradatice (později širočina), teslice rovná a oblá i různá dláta, paličky, strouhací pořiz rovný a křivý, skoble a tesařské měřicí náčiní – šňůra, loket, úhloměr, olovnice, kružidlo.

Nejpoužívanějším a zároveň nejcen-

nějším nástrojem každého tesaře byla jeho sekerka. V chudých oblastech často používali pouze jedinou univerzální sekeru pro všechny úkony. Sekera totiž nahradí mnoho jiných nástrojů jako třeba pilu, klín, páku, dláto atd. Mnoho tesařů proto mělo ve své výbavě několik specializovaných seker. Jejich tvar prozrazuje, k jaké práci byly určeny.

Dřevo

Je nutné říct, že dříví se tesalo zásadně syrové nejčastěji přímo v lese. Osekání suché dřeviny je mnohem obtížnější. Záleželo na okolí, jaké dřevo bylo nejdostupnější a nevhodnější. Na stavbu domů se nejčastěji používala dřívě zcela běžná jedle a o něco méně smrk, který má obdobné vlastnosti. Z listnáčů se nejčastěji setkáváte s dubem.

Pokud bylo potřeba získat tenčí fošny, dřevo se štípalo. Snazší bylo štípaní listnáčů. Ke štípaní existuje jedna neověřená pomůcka. Ať je strom na pohled seberovnější, když má křivě rostlá léta, nejlépe do spirály, rovné rozštípnutí se nepodaří. Proto staří tesaři nejdříve, než strom porazili, vykopali kus kořene a rozštípli ho. Předpokládá se, že kořen je obraz nadzemní části a tudíž roste obdobně. Měl-li tedy kořen rovná léta, naznačovalo to, že i kmen bude rovnoletý. Pokud neměl, raději se těžké a zbytečné práci vyhnuli a našli si nový strom.

Tesaní

Po porážení se kmen vyvalil na podkladové kuláče, nebo na kozy a připevnil se pomocí skob. (obr. 1) Poté, pakliže tento úkon nebyl proveden dřív, se musel kmen oloupat. Kmen musel mít rovný a hladký povrch, aby byla vidět značka, kterou zanechala cvrnkáci šňůra. (obr. 2) To byl kus provázku obalený v nějaké práškové barvě. Tak získal tesař spolehlivou rovinu.

Nyní mohl začít sekát. (obr. 3) Stoupl si oběma nohama na kmen a vysekal přesně k čáře klínky po celé délce kmene v rozestupech asi 70 cm. Pozůstatky po takovém navrubování najdeme na většině ručně tesaných trámů. Poté se tesař postavil zároveň s kmenem a přebytečné dřevo odseká-

val hlavatku kolmo k zemi. Odsekání plocha se ještě začišťovala (omítala) širočinou. Tím se sekaná plocha zcela zbavila nerovností a třísek. Pak se uvolnily skoby a kmen se pootočil a vše se opakovalo. Tesař musel umět sekát na obě strany, tedy levou i pravou rukou. To se mu hodilo, když narazil na suk nebo na zabíhající léta. Bylo nutné tuto část osekát i z druhé strany, aby se dřevo neštípalo.

Způsob sekání

S velkými sekerami na dlouhém toporu se pracovalo tak, že jedna ruka držela topor stále na konci (ta sekeru vedla) a druhá se pohybovala (sekeru zvedala). Při náprahu sjela zvedací ruka k ruce na konci toporu, a tak byla plně využita páka. Při zvedání naopak uchopila topor co nejbliže k hlavě, aby byla vynaložená námaha co nejmenší. Po náprahu se sekerka bez vynaložení síly nechala volně padnout na kmen.

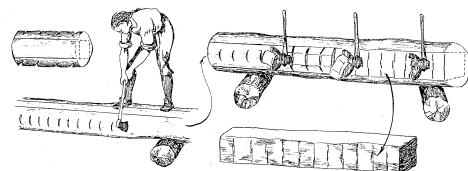
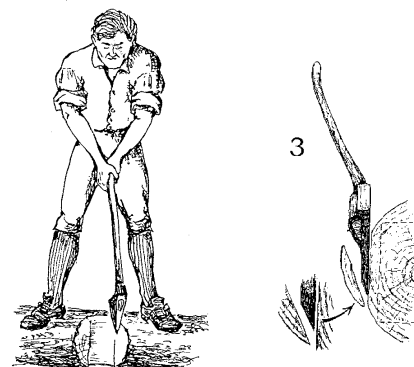
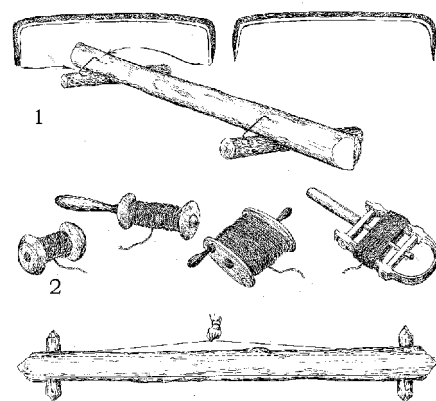
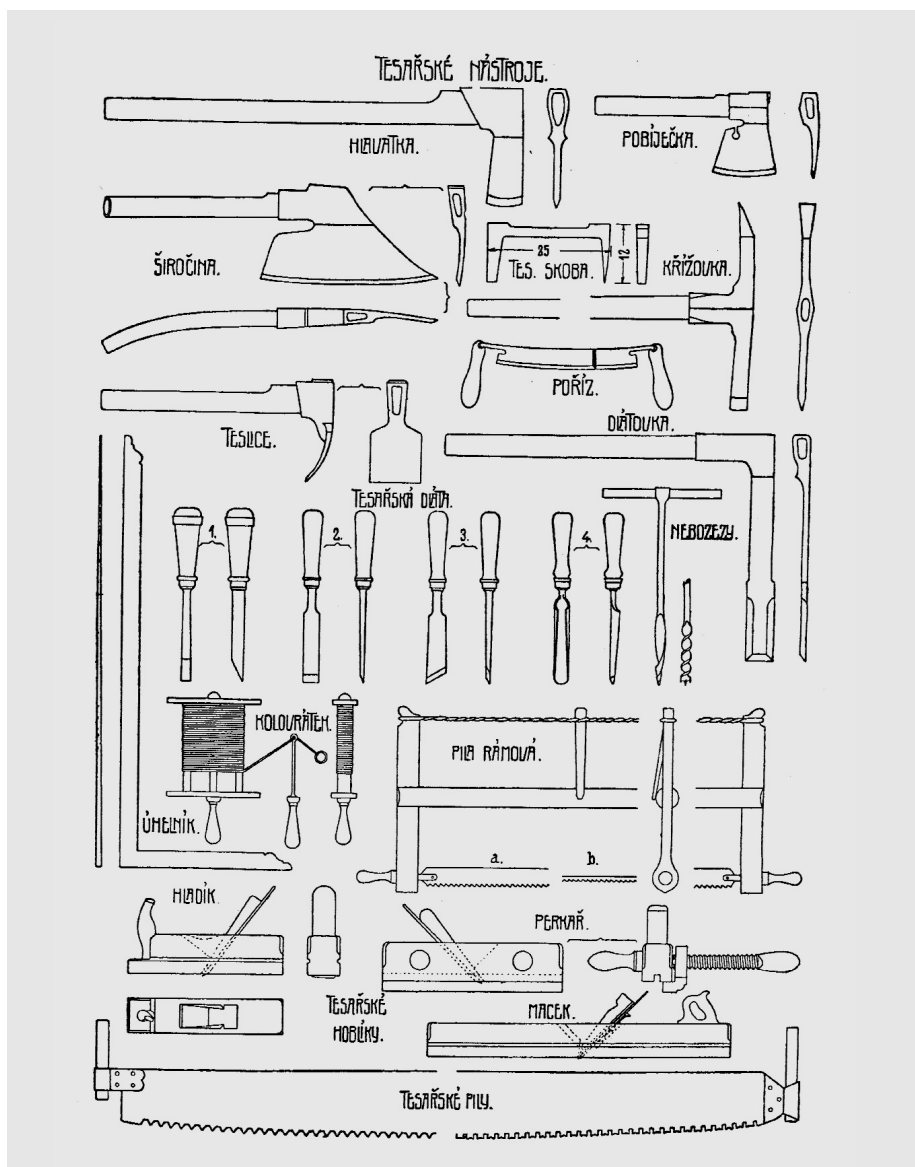
Prísloví „i mistr tesař se někdy utne“ má sice něco do sebe, ale zároveň je nutné říct, že tímto způsobem sekání je zkušená osoba schopna se bezchybně trefit na hranu cvrnknuté čáry. Jistě tomu napomáhá i rytmus, který získáte po chvíli sekání.

K činu Tesání dřeva 3W4

Když si tento čin pozorně přečtete, zjistíte po dočtení tohoto článku, že malá pilka a dláto vám nebudou k ničemu. Naopak se vám jistě nebude dostávat speciálních seker. Na táboře jsme zkoušeli sekát s osekávací sekerou, která by nasazená na dlouhý topor měla postačit. (viz BV 3/99, str. 11) Pro začátečníka je ovšem mnohem snazší se nejprve naučit pracovat se sekerou k danému úkonu přímo určenou. Výsledek je vždy lepší. Já sám se snažím sehnat vhodné sekery už velmi dlouho a zatím se mi to nepodařilo. Pokud byste na chalupě objevili nějaký poklad nebo věděli o šikovném kováři, tak se pochlubte.

Na první podmínku činu (a) vytesej z klády...) se vztahuje odstavec o štípaných kmenech. Myslím, že pro woodcraftera je velmi obtížné legálně získat potřebný listnatý strom. Nejčastěji se totiž setkáváme se suchým smrkem nebo borovicí.

Tesař užívá ke svým pracem nástroje, které lze rozdělit do těchto skupin:

1. Sekery: hlavátka, širočina, pobíječka, křížovka - 2. Poříz - 3. Dláta různých tvarů a velikostí - 4. Hoblíky: uběrák, hladík, klopač, macek, drážkovník, aj. - 5. Nebozezy různých tvarů a velikostí - 6. Pily: tesařská, rámová aj., různé velikosti a ozubení - 7. Úhelnice k přenášení pravého úhlu - 8. Kolovrátek s rudlíkem k vyšňurování přímek, při vazbě krovu, při tesání dříví a jiných pracích tesařských, šnůra namáčí se v rudlíku do červené barvy - 9. K vyztužení jednotlivých tesařských spojů slouží: třmeny, pásy, hřebíky, šrouby a skoby, k prozatímnímu spojení užívá se obyčejných skob (kramlí).

K podmínce druhé (b) dodám jen to, že jestli chcete, aby požadované koryto něco vydrželo, zvolte pro něj dřevo dubu nebo olše. Třetí podmínka (c) našťípej...) je sice moc hezká a má k tesařství velmi blízko, ale sekeru zde použijete maximálně u štípání prkýnek.

Na případě tohoto činu i vlastních zkušeností mě mrzí, že v Lize chybí třeba znalost základních tesařských spojů.

Doufám, že můj článek ve vás vzbudil chuť se i přes uvedené obtíže do tohoto činu pustit. Také věřím, že až na svých výpravách narazíte na nějakou pěknou roubenou chaloupku, bude vám tento způsob práce našich předků mnohem bližší a o to víc hodný vašeho obdivu.

Lukáš Schorný

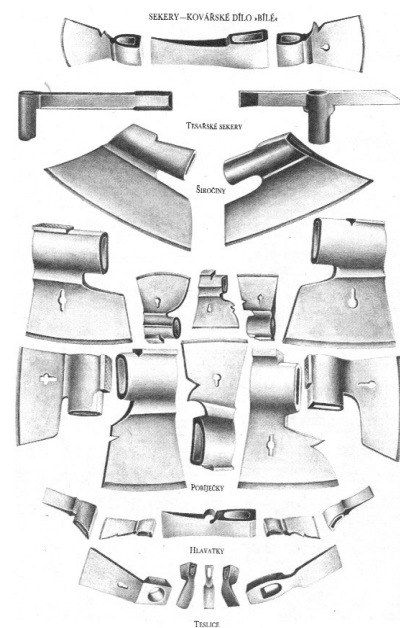
TESÁNÍ DŘEVA K tesání lze použít jen sekeru, malou pilku a dláto.

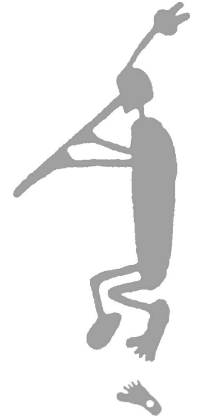
a) Vytesej z klády rovnou a stejně tlustou fošnu o rozměrech 200 x 15 cm, tloušťka 4–8 cm;

b) Ztesej do roviny plochy z celých či rozštípnutých klád k libovolnému účelu (lavice, lávka), celková ztesaná plocha 1 m². Dále vytesej a vydlab odtokové koryto ke studánce v délce 1 m;

c) Našťípej ze špalku 200 ks jednoduchých šindelů (délka min. 40 cm)

1 podmínka .....ČIN
2 podmínky .....VELKÝ ČIN

Hudba a ústní slovesnost Severní Arapahové

Hudba

V životě Severních Arapahů hudba měla a stále ještě má důležitou úlohu. Důraz byl kladen vždycky na vokální hudbu, tedy hudbu s převahou zpěvu. I když jsou arapažské písně monofonní, tj. jednoglasé, styl zpívání není jednoduchý. Písně mají strofickou strukturu a jejich melodická kontura klesá během několika následujících frází. Melodický rozsah je alespoň oktáva a rytmické jednotky nejsou vždycky stejné délky. Zpěvní hlas je charakterizován velmi znatelným napětím a intenzitou, a dlouhé tóny se vyznačují silnou pulzací. Většina písní se zpívá na bezvýznamové slabiky (srovnatelné s českým tralala), ale jsou i písně, které mají text; v tom případě je text obvykle krátký a nepřesahuje deset až patnáct slov.

Hlavní funkce zpěvu, a hudby vůbec, byla kdysi spojena s válkou a vírou v nadpřirozené síly, ale bylo i mnoho písní, které se zpívaly při různých společenských příležitostech. Repertoár ukolébavek a milostných a loveckých písní je naopak omezený.

Muži se zúčastňují hudební činnosti více než ženy. Vedení hlasu bylo a stále ještě je na mužích, a jenom muži hrají na hudební nástroje. Protože hudebních nástrojů bylo u Arapahů a ostatních kmenů Velkých plání velmi málo, ryze instrumentální hudba byla a je výjimečná. K těm málo hudebním nástrojům, které Arapahové užívají, patří několik druhů chřestidel. Ty se dříve vyráběly se surové kůže nebo usušeného bizoního šourku (skrota); v poslední době se pro ně užívá tykvvových plodů. Rolničky, které si tanečníci přivazují k různým částem tanečních úborů, jsou poměrně nedávného původu.

Téměř všechno zpívání se doprovází bubnováním. Nejběžnější je kulatý jednostranný buben kolem 45 cm v průměru, takže na něj může bubnovat současně několik lidí. Bubny, kterými se doprovází zpěv během tance slunce, jsou zpravidla dvoustranné. Písně zpívané během peyotlových obřadů se doprovázejí bubnováním na malém laděném bubnu (vlastně malém kotli), částečně, nebo úplně naplněném vodou, aby byla kůže bubnu vlhká a výška tónu ve vhodném rozsahu.

Podle nejstarších informátorů mladí muži kdysi hráli na „flažolet“, když se ucházeli o přízeň dívky. Byl to malý flétnový nástroj s pěti nebo šesti otvory pro prsty, a jediný hudební nástroj, na který Arapahové hráli sólově. Jednotónové píšťalky, původně z orlí kosti, stále užívají tanečníci v tanci slunce a účastníci peyotlových seancí. Malí chlapci si dříve hráli s bzučákem (hvězdačem, angl. *bull-*

roarer). Byl to plochý kousek dřeva nebo kosti uvázaný na konci delšího motouzu; když se motouzem rychle otáčelo, vydával hvězdač bzučivý zvuk podobný silnému větru.

Soutěživé sólové tancování (*fancy dancing*) je dnes velmi populární zábavou mladých a dospělých Indiánů Velkých plání – mužů a žen. Hudební doprovod, bez něhož by tyto soutěže byly nemyslitelné, pomáhá udržovat mnoho tradičních písní naživu.

Z toho mála, co ještě přežívá z tradiční severoarapažské kultury, patří hudba a náboženství, k němuž má hudba blízký vztah, k těm kulturním aspektům, které se nejlépe zachovaly.

Ústní slovesnost

Arapahové, kteří tak jako ostatní Indiáni Severní Ameriky na sever od Mexika neužívali písma, oplývali bohatstvím pohádek a jiných tradičních vyprávění. Některé jejich pohádky byly krátké a humorné, jiné naopak tak obsírné, že jejich vyprávění vyžadovalo větší část hodiny. Před sto lety, když A. L. Kroeber dělal u Severních Arapahů ve Wyomingu kulturněantropologické výzkumy, mělo vyprávění důležitou funkci. Děti se sotva mohly dočkat večera - obzvláště v zimních měsících - aby poslouchaly dědečka vyprávět. Navíc se tak děti učily svému rodnému jazyku: v tradičním vyprávění byly totiž tvary a slova, které se

už v moderní zjednodušené arapažštině nevyskytovaly.

Zájem arapažských dětí o jejich tradiční slovesnost už znatelně ochaboval koncem první poloviny dvacátého století. Dobře si pamatuji, jak si v roce 1949 můj první arapažský informátor, John B. Goggles, stěžoval, že se jeho vnuci a vnučky raději dívají na komiks v novinách, než aby se těšili na jeho vyprávění (a Goggles byl znamenitý vypravěč).

O dvacet let později se arapažské děti - tak jako ostatní americké děti - dívaly na televizi. Není bohužel nadsázkou, když musím čtenáře informovat, že tradiční vypravěčské umění u Severních Arapahů už téměř vymřelo. Ale i když jsou dobří vypravěči nenahraditelní, bylo naštěstí folkloristy a antropology zapsáno přes 200 arapažských tradičních pohádek. Většina jich sice byla nasbírána v angličtině, ale máme jich několik desítek zapsáno v původní arapažské verzi.

Arapažskou folklorní prózu je možno roztrdit do šesti široce pojatých žánrů: (1) stvořitelské mýty, (2) pohádky o cestách do jiného světa, (3) pohádky o hrdinech a zkouškách, jimž se hrdinové podrobují, (4) pohádky o zvířecích manželech a manželkách, (5) šibalové povídky a (6) vyprávění na jiné náměty včetně anekdot. Velmi populární byly u Arapahů, a severoamerických Indiánů vůbec, povídky o šibalovi (překládám tímto slovem anglický termín *trickster*).

Šibal je v tomto kontextu nadpřirozený rozpustilec vystupující v tradičních vyprávěních a libující si v rozmarných činech a lišáckých podvodech. U Severních Arapahů jsou hlavní šibalové kojot a nihósó (zjednodušeným pravopisem arapažské slovo nih?óóóoo). Toto slovo původně znamenalo „pavouk“, později přibralo význam „běloch“, ale navíc se vztahuje i na nadpřirozenou bytost, která působila při stvoření světa, a na hlavního arapažského šibala.

Teď ještě připojím na ukázkou překlad jedné staré šibalové povídky, kterou jsem před lety zapsal v arapažštině. Tato povídka nejen popisuje nihósóovu svévoli a lživou povahu, ale plní i důležitou výchovnou funkci – vštěpuje dětem zásadu, že je nutno ochraňovat přírodu a že se zvířata mohou zabít jen, aby se utišil hlad.

O muži, který lovil naostřenou nohou

Když se jednou nihósó procházel po břehu řeky, uviděl muže, který si ostřil nohu. Postavil si nohu na kmen stromu, který vedle něho ležel, a ostřil si ji do pěkné špičky. Nihósó se

na muže díval s velkým zájmem. Když si muž nohu naostřil, podíval se na všechny strany a uviděl v dálce velké stádo bizonů. Tiše se k nim přiblížil, skočil směrem k tomu bizonu, který byl nejučtější, a řekl: „Tohohle zabijí, abych se zase dobře najedl.“ Ostrá Noha proleťel vzduchem a propíchl svou nabroušenou nohou bizonovu plec. Když takto bizona zabil, hned z něho nohu vytáhl. Stádo se rychle rozuteklo. Ostrá Noha se zasmál a řekl: „Tak jsem si zase opatřil pěkného bizona – už jsem měl ale také hlad!“ Nihósó muži velmi záviděl, že takovým způsobem umí lovit, a neudržel se, aby se Ostré Nohy nezeptal: „Dal bys mi tu moc, abych mohl naostřenou nohou lovit tak, jak lovíš ty?“ „Ne, tu moc nikomu nechci dát, protože by ji jiní lidé mohli zneužít,“ odpověděl Ostrá Noha.

Když ho ale nihósó nepřestal prosit, Ostrá noha nakonec řekl: „Dám ti tu moc, ale jenom když mi slíbíš, že ji budeš vždycky užívat jen rozumně. Já sám svou naostřenou nohu používám jen tehdy, když mám hlad a vůbec nic jiného k jídlu. Tak to také má být.“ A hned nato se ostrá Noha připravil, že nihósóvi naostří nohu. Nihósó si postavil nohu na kmen, který ležel vedle nich na zemi, a Ostrá Noha si vzal do ruky dlouhý nůž, aby začal s ostřením. „Počkej, počkej,“ vykřikl nihósó, ještě než se Ostrá Noha mohl jeho nohy dotknout. A totéž se stalo ještě jednou, ale potom už Ostrá Noha nihósó neposlouchal a nohu mu ořezal do ostré špičky. Když si pak Ostrá Noha zase zastrčil nůž do pochvy, připomenul nihósóvi, jak má ostré nohy užívat. „Teď si můžeš jít sám zalovit, ale dobře si pamatuj, co jsem ti řekl, a nikdy tě nohy nepoužij více než čtyřikrát.“ Ta naostřená noha ti má posloužit jen k ukojení hladu.“ A potom se ti dva rozešli. Nihósó nemusel jít příliš daleko, než přišel ke stádu bizonů, kteří se na prérii klidně pásli. „Chci toho nejtlustšího,“ řekl nihósó, skočil a zabil bizona nohou. Rychle vytáhl nohu z rány a řekl: „Tak už jsem zabil jednoho. Ta moje ostrá noha výborně zabíjí.“ A hned se rozběhl po prerii, aniž se prvého bizona dotkl. Netrvalo dlouho a narazil na druhé stádo bizonů. „Tak zase toho nejtlustšího,“ řekl nihósó, skočil a bizona zabil. Ale ani tohoto bizona se nedotkl, jen svou nohu z něho vytáhl a šel dál. A brzo přišel nihósó k třetímu stádu, znovu zabil nejtlustšího bizona a zase hned odešel. Pak ještě udělal totéž, když se potkal se čtvrtým stádem. A zase nechal mrtvého bizona ležet na prerii tak, jako už třikrát předtím.

Už bylo k večeru, když došel k pátému stádu a hned zase skočil po bizonu, který se mu zdál nejtlustší. Ale tentokrát bizona nezabil, celá noha mu najednou přirostla tam, kde ji měl naostřenou, a nemohl ji proto z bizona vytáhnout. A bizon nihósóa vláčel po zemi, kopal a trkal, až byl nihósó celý potlučený a krvácel z mnoha ran. Teprve když se bizon unavil a zastavil, podařilo se nihósóvi z bizona vyprostit. Tenhle nihósó chtěl vždycky dělat to, co viděl dělat jiné, jenomže nic nedělal s mírou a zabíjel bizony svou naostřenou nohou jen pro zábavu. A za to byl potrestán. Tohle je konec tohoto příběhu.

Zdeněk Salzmann

Poznámka: Zvuk přepisovaný znakem ? je ráz, tj. zvuk, který vzniká prudkým uvolněním sevřených hlasivek výdechovým proudem. V češtině je slyšet ráz jako velmi krátké přerušení výdechového proudu například mezi „u“ a „o“ ve slově „uorati“ (oráním zmenšit). Zvuk přepisovaný znakem θ je hláska artikulovaná mezi zuby jako je např. anglické „th“ ve slově „path“ (stezka, pěšina).

Velká hra Vlků je v půlce

Abych pravdu řekl, nevím nic o tom, jak hra chodí v jiných dětských kmenech nebo čím se zabývají strážé teď na podzim. Pravdou totiž je, že až doposud mám zprávy o hře jen z kmene Vlků. A to je škoda.

Od září se na schůzkách vždy poslední půlhodinu věnujeme nějakému stromu z Lužaneckého parku. Copak začátek, ten byl jednoduchý. Bříza, vrba, dub letní, javor babyka,.... Později však přišly na řadu docela zajímavé dřeviny. Například javor jasanolistý a taky gingo-jinan dvouláčkový, tajemný strom Vontů. Jde to pomalu, a tak máme každý asi 10 otisků listů. Nejlepší lovec mezi námi se jmenuje Lucka Řezníková (7 let). Ta je se svými dvaceti listy jen krůček od zdolání úkolu.

Za další měsíc už budeme mít otisků víc a určitě nám vyhlášený Lužanecký park připraví ještě alespoň jedno překvapení v podobě vzácného stromu. To už ale bude doba, kdy do větví holých stromů budeme zavěšovat nová krmítka.

Do výroby deníku se někteří odvážlivci pustili už před prázdninami a Jakub, Martin, Bětka a Mižu se mohou, stejně jako já, pochlubit novým deníkem.

Napište bratříčci a sestřičky, dejte vědět, jak se vám daří nebo nedaří hrát s námi Hru Vlků. I nedokončený úkol je pokus, a tedy cesta. Je to mnohem víc, než nečinné sezení s rukama v klíně.

Jaroslav Suský – Starý Vlk
(Jara Vlk Suský, U Velké ceny 6, Brno-Kohoutovice 623 00, tel.:05/47221952., e-mail: Dagmar Vošmerová – chromat@volny.cz)

3. LIST ÚKOLŮ

1E4 Chůze v přírodě. Ujdi nebo uběhni v přírodě (lze i v parcích) mimo silnice bez zastávky 3 km denně po 60 dní.

2S6 Odlitky stop. Udělej sádrové odlitky stop pěti druhů živočichů (ptáci, savci) v přírodě a tři otisky stop pomocí černidla (mohou být od domácích zvířat), sestav je do sbírky. Sbírká musí být zajištěna, aby vydržela v neplesnivém stavu nejméně 1 rok. Uložené přírodniny musí být řádně označeny a uloženy v krabicích a po celou dobu rozpoznatelné.

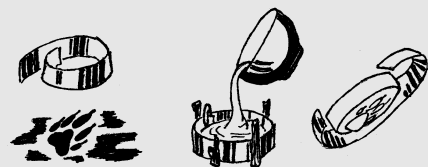
3E8 Indiánské tašky a brašny. Vytvoř pár typů tašek nebo sedlové brašny z jelenice či deky zdobené jednoduchým způsobem na ploše 8 dm² (ozdobné lemy atd.) viz vzor

4G4 Zeleninová jídla. Připrav různá zeleninová jídla a saláty pro alespoň tři osoby. Můžeš použít různé přílohy, základem však musí být pokaždě jiný druh čerstvé zeleniny nebo luštěnin. Vytvoř takto tři saláty a tři teplá jídla z nejméně šesti druhů zeleniny či luštěnin. Recepty rozepiš do deníku.

ODLITKY STOP

Opatrně očisti stopu od větviček a listů. Umísti kolem stopy proužek papíru. Stopu „pocukruj“ sypkou sádro (tím se povrch stopy zpevní). Pak nalij sádrový roztok do pozvolna tuhnoucí sádry. Lze přidat provázek na zavěšení stopy. Nezapomeň na štítek s označením doby a místa nálezu.

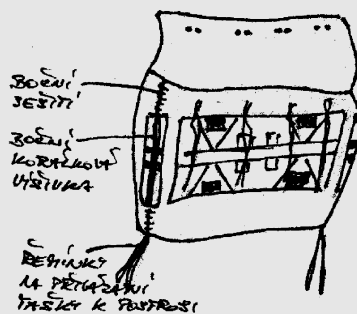
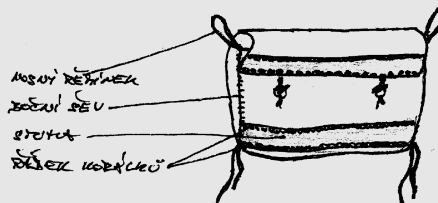
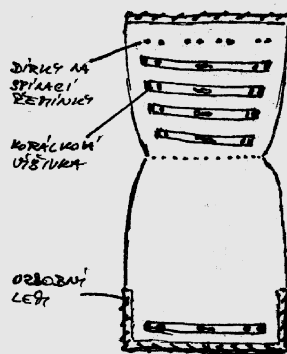

INDIÁNSKÉ TAŠKY A BRAŠNY

Ve starých dobách měli Indiáni v typích všechno úhledně srovnané a tak v pohotovosti, aby mohli co nejrychleji zabalit tábor a vydat se za lepší pastvou pro koně, za bizony nebo utéci před nepřáteli.

Typické tašky a sedlové brašny byly vyráběny z poloměkklé jelenice nebo deky v různých velikostech a nádherně zdobené. Podle stříhu na obrázku č. 1 tašku vystřihneme. Pečlivě rozměříme vzor zdobení a namalujeme jej velmi měkkou tužkou. Poté povrch tašky ozdobíme korálky či jinak. Přisijeme lemy na místa pozdějších okrajů tašky (obr. 1). Na závěr sešijeme boky tašky a přidáme spojovací řemínky.

obr. 1

Každý tam jednou nemusí

Zápisky z cest po Peru a Bolívii

(pokračování z minulého čísla)

Trošku trhaný přesun do La Pazu. Autobusem přes hranice v Kasani, kde stojíme dvě fronty na razítka, do Copacabany. Tady nás ze zatím neznámého důvodu přesazují do malého mikrobuseku. Za pár kilometrů je to jasné, musíme přívozem přes jezero a velký autobus by prám neunesl.

Za docela velký peníz absolvujeme tour do Tiwanaco, možná až 15 000 let starého města, které snad v době své největší slávy leželo na břehu jezera Titicaca, jehož hladina prý byla před těmi mnoha lety o 34 m výše. Polopodzemní chrám, jehož kopie je na Tiwanackém náměstí v La Pazu, má na svých stěnách neuvěřitelné množství kamenných tváří. Průvodce Carlos nám ukazuje tváře asijců, afričanů, Indiánů,... Zcela jistě nejznámější tiwanackou stavbou je Brána Slunce. Podle Carllose je mnohem mladší než celé Tiwanaco, neboť jeho jednotlivé stavby jsou přísně symetrické a ona sama, v porovnání s okolními kamennými velikány malíčká, se na ohromném prostanství Kalasasaye v zadním pravém rohu docela ztrácí.

Po návratu do La Pazu ve spěchu hledáme peruánskou ambasádu kvůli prodloužení Helčina víza. Nakonec nás tam doprovází jeden ze všudypřítomných policistů. Po čtvrt hodinovém anglickošpanělském handrkování snad správně chápeme, že na hranicích dají Helče znovu třicet dní pobytu a bude všechno v pořádku. Večer se ještě přesunujeme zpátky do Copacabany, kde dáváme za ubytování poslední zbylé boliviány. 28 Bs za tři lidi je úplně nejmiň, co jsme za nocleh zaplatili, a vyrážíme do víru velkoměsta. Je fiesta, vyhrává muzika, tančí se a lítají rachejtla.

Ráno nás budí břeskyně trubky, a tak vstá-

váme a hledáme směnárnu a dopravu na Ostrov Slunce. Člunek motoráček na nás čeká a pak ještě aspoň půl hodiny čekáme na další cestující. Pomaličku brázdíme vlnky, rychlejší čluny nás bravurně předjíždějí. Mladý kotevník začíná najednou divoce gestikulovat a ukazuje nám malý kamenný domek na břehu ostrova. Po chvíli začínáme rozumět, že právě tam se narodil Manco Kapak, první Inka.

Na prohlídku ostrova máme slabou hodinku, a tak hledání inkajských ruin necháváme plavat a jenom se kocháme nádhernou přírodou a výhledem na nedaleký Ostrov Měsíce. Cestu zpět trávíme na přídi, Standa s Helčou vystavují svá těla slunečním paprskům, já zůstávám v teplém svetru. Udělala jsem moc dobře, oba jsou spálení a dobře tři dny nemůžou nasadit batohy na záda.

Na hranicích v Kasani nás, vlastně jenom Helču, čeká nepříjemné překvapení. Mírně otrávená úřednice se nedá přemluvit a v Helčině pasu se objevuje datum 17. února, jako datum posledního možného odjezdu. Náladu pod bodem mrazu ještě umocňuje obrat počasí. V Kasani léto a v Punu, kam to je kolem 100 kilometrů, provazy vody a teplota kolem 10 stupňů.

Cuzco, 3499 m n. m. Ještě v Punu, než se náš autobus rozjel k dalšímu cíli, se seznamujeme s Bolívijskem Frankem. Umí skvěle anglicky, a tak díky němu získáváme v Cuzcu skvělé ubytování. V penzionku, ke kterému vede snad tisíc schodů, nás čekají slušné postele, teplá voda ve sprše a kuchyňka k bezplatnému použití. S jedním ze spolubydlících, archeologem Ernestem z Chile, vyrážíme další den na obchůzku inkajských pevností v blízkém okolí Cuzca. Lázně Tambomachay, Červená pevnost –

Puca Pucara, Chrám Měsíce, Qenco a Sacsayhuaman.

V Cuzcu pobýváme nejdéle, s přestávkami asi osm dní. Je to město postavené čistě ve španělském stylu, jen místy jsou zdi inkajských paláců součástí katolických chrámů.

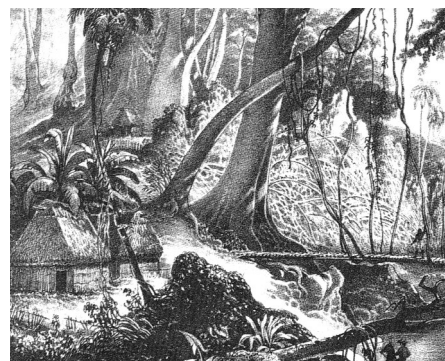
Machu Picchu, 2360 m n. m. Ještě před ostrým startem na Inka trail trávíme den v Pisaqu. Je zrovna neděle, den kdy se tu pravidelně konají ohromné trhy. Autobusem a nákladáčkem jedeme druhý den na 82. kilometr železniční trati z Cuzca do Quillabamby. Tady je jedno ze dvou možných nástupních míst na Camino de Inka. Je nádherně, nebo skoro bez mráčku. Po prvních nastoupaných metrech nás dohání chlapík v uniformě. Za vstup na Camino de Inca a Machu Picchu se tvrdě platí – 17 dolarů.

Na stezce skoro nikdo, neustále se míváme jenom s jednou skupinkou mládenců z Chile a Kanady. Využíváme krásného počasí a stoupáme až do prvního sedla ve výšce 4200 m n. m., kde něco po sedmé hodině stavíme stan. Ráno na nás s úžasem hledí dva nosiči, kteří s velikánskými ranci na zádech vyšli ještě za tmy odkudsi z údolí. Počasí už není tak přívětivé, odpoledne regulérně lijí. Třetí den dopoledne se před námi otevírá ten neskutečně krásný výhled na Machu Picchu.

Po jeho prohlídce scházíme k Urubambě a trati. Za chvíli se kolem nás po schodech žene malý Indián. Tam kde stezka křížuje serpenty silnice mává na turisty sedící v autobuse, který vyjel od hotelu ve stejný okamžik jako on vyběhl. Zase začíná lít, a tak vděčně přijímáme talíř horké polévky, rýži s kuřetem a hrnek *maté de koka* v „nádražní restauraci“.

Náš vlak do Cuzca jede až za tři hodiny, a tak odpočíváme a sledujeme hemžení ostatních. Hodinu před odjezdem Standu napadá, že na další zastávku půjdeme podél trati. Vyrážíme a pro pobavení bohatých cestujících naskakují Standa s Helčou na stupátka právě projíždějícího vlaku. Na zastávku, 107. km docházíme právě včas, náš vláček houká a vyjíždí ze zatáčky.

Marta Ryšavá
(dokončení příště)

Setkání polských woodcrafterů

Měl jsem tu čest být přítomen historicky prvnímu setkání polských woodcrafterů, které se konalo ve dnech 22.-24. 9. 2000 nedaleko Kladské Bystřice. Byl jsem pln zvědavosti, kolik jich bude a odkud. Setkání organizoval Rafal Loziński z Vratislavi. Člen harcerského kmene „Vatra“ (1), který založil Tadeusz Wyrwalský již před více než třiceti lety. Ačkoliv on sám nikterak netajil své zklamání z nevelkého počtu účastníků, dle mého soudu setkání splnilo svůj účel.

Cca 15 mladých mužů ve věku od 16 do 27 let a jedna dívka se jeli prakticky ze všech koutů Polska. Ačkoliv většinou byli ve dvojicích, každý z nich představoval skupinu mladých harcerů, které se snaží věst v duchu lesní moudrosti.

Polský woodcraft má mnohá specifika a tak jako u nás prošel mnoha klikatými cestami. V českých zemích prakticky nikdo (s výjimkou nemnoha majitelů „Knihy o woodcraftu“) nezná kořeny polského woodcraftu a jistě by byl kdekdo překvapen, když by zjistil jak málo jsou tyto woodcrafteri podobni většině těch našich.

Naši polští bratři čerpají z několika zdrojů. Jednak se snaží navázat na tradici tzv. Volného Harcerstva, jehož zakladatel Adam Ciolkosz si svého času dopisoval s předválečnou Ligou, jak o tom svědčí jeho list otištěný v jednom z vydání „Vatry“, ale také na tradici tzv. Wigierczykow, což byli absolventi táborů, které se konaly před druhou světovou válkou v oblasti Wigier – jezer na východě Polska.

Jejich hlavním ideovým zdrojem není ani tak Setonova „Kniha lesní moudrosti“, která se jim dostala do rukou teprve v první polovině devadesátých let minulého století zásluhou Milana Klimánka – Wayseekera a jeho minivydavatelství „Biblioteczka Walden“ (2), jako spíše kniha „Lato lesnych ludzi“ Rodzewiczowny, autorky, z jejíž tvorby bylo do češtiny přeloženo několik knih s výjimkou této.

Čím se tedy liší polští woodcrafteri?

Jejich pojetí woodcraftu je mnohem blíž Seifertovu modelu. Inspirují se ve vlastních lidových tradicích a indiánská symbolika hraje spíše okrajovou roli. Kladou větší důraz na morální stránku výchovy než na systém orlích per (3). A mnohem větší střety v jejich okolí vyvolává konfrontace woodcraftu s křesťanstvím, které je v Polsku hluboce zakořeněno. Je jejich nelehkým úkolem přesvědčit své okolí, že woodcraft neznamena návrat k pohanství, nýbrž k čistým hodnotám lidství, ze kterých vychází i víra v Boha.

Jaká byla témata našich rozhovorů a jak vlastně celé setkání probíhalo?

Před lety jsem napsal ve svém Messengeru takovou malou „klasifikaci“ typů woodcrafterských setkání. Podle ní se dá toto setkání jednoznačně označit za poradní oheň. V průběhu víkendu, při společných vycházkách a přípravě jídla se probíraly nejrůznější témata a jednotlivé pohledy na ně. Spektrum bylo velmi široké – od problému měkkých drog, přes fenomén internetu po metody práce s mládeží a uplatňování zásad lesní moudrosti v reálném životě.

Při večerním ohni pak každý dostal prostor k tomu, aby vyložil svou představu o woodcraftu, kterou pak vždy následovala diskuze. Dá se říci, že názory se rozcházel pouze v dílčích detailech a i když poněkud jinými slovy, hovořili všichni ve stejném duchu.

Zásadním problémem s nimiž se nyní polští woodcrafteri potýkají, je neexistence podobného koordinacího centra, jakým je dnes pražská kancelář české LLM a její internetové stránky. Jeho vzniku brání několik faktorů:

1. nedostatek většího počtu nadšenců s psaveckými sklony, koncentrovaných do jednoho místa.

2. takřka neprůstředná forma organizace mládeže, která prakticky znemožňuje koexistenci málo početných zájmových organizací mimo rámec oficiálních harcerských organizací(4).

3. malá informovanost polské veřejnosti o tom, co vlastně woodcraft je (zatím u nich vyvolává představu že jde pouze o jinou formu New Age). Silně religiozní polská společnost se vůči podobným hnutím chová velice odmítavě až prezíravě. Z čehož plyne i mizivá podpora z její strany.

Jak už bylo uvedeno na počátku, podle mne toto setkání splnilo svůj účel. Je jen na

nás, jak vyjdeme svým polským bratřím vstříc. Zapomeňte na jazykové rozdíly. Polština je podobně příbuzný jazyk jako slovenština a chce to ve skutečnosti pouze snahu porozumět, co ten druhý říká. Nebát se hovořit. Poláci jsou velice tolerantní, milí a pohostinní.

Chybí jim praktické zkušenosti s woodcrafterským tábořením. Chybí jim lidé, co by je mohli mnohé věci, pro nás tak samozřejmě, naučit. Rozhodně nikomu nechtějí zůstat něco dlužni. Polsko je krásná země s nádhernou přírodou a pro nás také finančně dostupná.

Máte-li proto zájem jim pomoci třeba jen tím, že je přivzete na své akce, nebo naopak byste chtěli zorganizovat společnou akci u nich, kontaktujte buďto kancelář LLM, nebo formou e-mailu přímo mne.

Aleš Kapica – Keny Otter
keny@email.cz

Poznámky:

(ad 1)

Vratislavský kmen Vatra je v podstatě jakýmsi polským ekvivalentem pražského spolku Midéwiwin, který nyní oslavil 30 let svého trvání. Podobně jako tento kmen prošel nejrůznějšími etapami. Kromě organizátora setkání Rafala přijel i jeho přítel Marek, který pochází rovněž z tohoto kmene. Oba v podstatě shodně konstatovali, že v posledních letech kmen sklouzl do pouhého formalismu, kdy sice zůstala zachována vnější forma – symbolika, obřady, atp. avšak téměř úplně se vytratil duch lesní moudrosti. Právě setkání organizované Rafalem mělo být impulsem, kdy lidé, co se znali především skrze korespondenci, dostali možnost vystoupit ze své anonymity a navázat těsnější reálný kontakt. Marek je v současné době jedním z vůdců ve kmene Vatra a usiluje o oživení původní woodcrafterské myšlenky v řadách jeho členů.

(ad 2)

Ačkoliv si polští woodcrafteri nesmírně váží Wayseekerovy práce, velice citlivě vnímají, že překladatel není rodilým Polákem, což se odráží i v překladech. Některá místa z jazykového hlediska působí neobratně a ruší celkový dojem. To, co potřebuji v současné době nejvíce, je myšlenkově schopný člověk oddaný věci woodcraftu s literárním talentem, který by vytvořil jejich „vlastní“ Svitek březové kůry, podobně jako to učinil v r.1925 Miloš Seifert.

(ad 3)

Jak již bylo uvedeno, woodcraft má v Polsku svou tradici. Jak jsem se dozvěděl od Rafala, v Polsku existovalo a možná ještě existuje několik skupin, které se nějakým způsobem dostali ke „Knize lesní moudrosti“ a praktikují woodcraft. Ovšem většinou jsou to izolovaná společenství, která příliš nestojí o kontakt s vnějším okolím a vědomosti o nich se pohybují na hranici mezi mýtem a skutečností.

Pokud jde o systém orlích per, je nutno si uvědomit, že jediná kniha v níž je uveden „Zwitek kory brzozowej“, vyšel prozatím v nákladu, který nepřevyšuje 600 výtisků. Kniha je tak jako svého času u nás přepisována a xeroxována všemi možnými prostředky a sřezena jako oko v hlavě. První vydání se zelenou obálkou je považováno za bibliofilii.

(ad 4)

Jak mi sdělil Rafal při našich rozhovorech, jak Tadeusz Wyrwalsky, tak Milan Klimánek mají obavu, aby se myšlenky woodcraftu nezmocnil člověk s kariéristickými sklony, který by si z ní učinil teplé místo v rámci nejmasovější organizace ZHP a snížil tím její význam na úroveň tuctové „odborny“ typu odznak dobrého plavce, atp.

kresba Saša Jiříčková

...ZA KAČKU!!!

Budu teď trochu fušovat do řemesla Willymu, který do každého Bizoního větru přijde s nějakou zajímavou knihou, o kterou se chce podělit s ostatními. A budu fušovat rád. Následující kniha, kterou jsem koupil v jednom pražském antikvariátě (za jednu korunu!!!) mě totiž od prvních odstavců naprosto unesla.

P.S.: Víte, co bych byl rád? Byl bych rád, kdyby tenhle článek s názvem ...za kačku! nebyl poslední. Já vás samozřejmě, coby starý vymetač antikvariátů můžu ještě několikrát podobnou recenzí zásobit, ale myslím si, že koupit v antikvariátě za směšnou sumu skutečně dobrou knihu je natolik jev někde na pomezí umění a magie hodný opravdových fajnšmekrů, že této uslechtilé zálibě nemusím být a taky určitě nejsem propadlý jenom já. Takže bych tady apeloval na sobě podobné lovce či lovkyně, aby se nestyděli, ale naopak pochlubili s knihami – špeky, které ostatní ohromí zároveň svou skvělostí i láci (nesmí chybět nic z toho, není žádný zázrak koupit knihu, která je drahá, protože dobrá, nebo laciný škvár, který stojí málo, protože ho nechtěli ani popeláři..). Kdo to někdy zkusil, ví. A kdo ne, ten ať neváhá. Krom toho, že se vlastně jedná o druh adrenalinového povyražení, získáte ještě vědomí, že ani v dnešní předražené době není situace zoufalá a že dobrovolná skromnost není jen výmysl nezáživných sucharů, ale spíš aura, kterou vyzařují mistři. Největší frajeřina je koupit si knihu jako je ta následující, za korunu, co ležela na chodníku.

Ta kniha se jmenuje Sobi lidé, vyšla v Praze roku 1936 v nakladatelství Čin (o důvod víc proč ji doporučit woodcrafterům), je o Čukčích a napsal ji Teki Odulok, vystudovaný syn lovce z národa východosibiřských Čolgorodů. Věděl dobře o čem píše, život lidí na Sibiři poznal na vlastní kůži a navíc jako jeden z původních obyvatel. Takových spisovatelů moc nenajdete.

Příběh je to vlastně prostý, má v sobě hodně ze syrových kočovnických vyprávění, která vydala Pavlína Brzáková pod názvy Jamtana a Goromomo Goroló. Je prostý, ale má o to větší sílu. Dýchá to na vás od první věty.

Ovšem posuďte sami.

Kolem dokola ležel sníh.

Imtëurgin chodil po sněhu v kalhotách z kůže ze sobích nohou, které se říká kamus nebo kamys, v sobí košili a v sobí čepici. Imtëurgin hlídal sobí stádo.

Černí, hnědí a bílí sobí odhrabávali kopyty sněh a okusovali lišejníky. Veliké parohy se kolébaly nad sněhem.

Imtëurgin chtěl spočítat své soby. Svlékl rukavice a začal ohýbat prsty. Ukázal na prvního soba a ohnul palec. Potom ukázal na druhého soba a ohnul ukazováček. Postupně ohnul všechny prsty na obou rukou.

Ale sobů ve stádě bylo více než měl prstů na rukou.

Imtëurgin usedl na sníh, přitáhl k sobě nohu v huňatých botách a počítal prsty na nohou.

Když spočítal prsty na obou rukou a nohou, učinil holí čáru do sněhu a řekl:

– Jeden člověk.

Ale sobů bylo více, než má člověk prstů na rukou i na nohou.

Imtëurgin opět spočítal prsty na rukou i na nohou a opět učinil hůlkou čáru ve sněhu a řekl:

– Dva lidé.

Ale ani teď nebyli všichni sobí spočítáni. Imtëurgin učinil holí novou čáru ve sněhu, potom ještě jednu, potom ještě, potom krátkou čáru, potom příčnou čáru a pravil:

– Tři lidé, nahoře jeden člověk, ještě půl člověka a ještě čelo, dvě oči a nos. Tolik mám sobů.

Pojednou malý strakatý sob ulehl a položil hlavu na sníh. Po něm ohnul kolena druhý sob, poněkud hubený, a také si lehl na sníh. Opodál ulehly dvě mladé sobí jalovice a starý sob se šedinami na prsou.

Imtëurgin k nim přiběhl, kopl starého soba do boku a volal:

– Nesmíte spát! Všichni byste zmrzli. Musíte hrabat ve sněhu a okusovat lišejníky.

Sob za sobem vstali a začali neochotně a namáhavě rozhrabávat kopyty sněh.

Imtëurgin obešel celé stádo, ohmatal holí led pod sněhem a pravil:

– Tvrdí led! To je divné, že si neurazíte kopyta?

Sotva to dořekl, polekal se své řeči. Neboť zlé slovo je jako ostré kopí. Zlým slovem může člověk přivolat na soby neštěstí.

Imtëurgin usedl na sníh, rozhrabával jej nohama a volal:

– Já jsem sob! Já jsem vůdce! Sněhu se nebojím, zánětu kopyt se nebojím. Takový jsem sob!

Potom se podíval na své soby a začal hlasitě křičet:

– Moji sobi se ledu nebojí. Kopyta mají ze železa, parohy z mědi, oči ... ohnivě. Nemoc se jich bojí, neodvažuje se k nim přiblížit a daleko před nimi prchá. Hle, jací jsou moji sobi!

Vytasil z pochvy u pasu dlouhý nůž, zamával nožem nad hlavou a hulákal:

– Zabij! Ubodám! Vlka zapíchnu, nemocí podříznu hrdlo, svrabu rozpáří břicho! Ano! Raději prchněte a mých sobů se nedotýkejte.

Potom pravil tiše, pro sebe:

– Teď jsem zahnal všechny zlé duchy.

Imtëurgin vytáhl ze záhadrů kostěnou dýmku a začal kouřit tabák, který byl smíchán s muchomůrkou, aby byl silnější. Imtëurgin se rozkašlal. Odplívl.

Potom se podíval vzhůru, na nebe, a spatřil velkou rudou zář.

– Lidé nahoře rozdělali ohně, pravil. Jistě se ohřívají.

Zabafal a vypustil z úst obláček dýmu k nebi. Nyní zahořel na nebi zelený oheň.

– Nebeský oheň má nyní barvu jako jarní led, prohodil Imtëurgin. Patrně lidé s rudým ohněm odtáhli pryč.

Pojednou se zelený oheň rychle rozběhl po nebi. Změnil se dohněda jako stará medvědice a potom sezelenal znovu.

– Mění barvu jako sobí játra, řekl si v duchu Imtëurgin.

Ale ihned se zarazil.

– Možná, že kele běhají po nebi a oblékají rozličné košile.

Čukčové věří, že kele, zlí duchové, obývají nebe i zemi. Kele nenávidí lidi a způsobují jim neštěstí a nemoc. Zjevují se lidem v podobě nestvůr, oblud, zvířat a různých předmětů.

Kele se živí uviritu, lidskými dušemi. V těle každého člověka žije několik uviritů, které kele loví, zabíjejí a pojídají.

Tomáš Jurkovič – Jerry
ilustrace V. Kurdov

Ganové – horští duchové

Možná jste to viděli někde na obrázku. Tanečníci s fantastickými ozdobami na hlavách, v suknicích a vysokých mokasínech, vystupující před Notre Dame v Paříži. Tanec horských duchů – ganů (říká se jim také crown dancers).

Tanec ganů není jen ukázkou fantastických krojů a okamžikem neobyčejného zážitku jak pro diváky, tak pro tanečníky, ale také duchovní záležitostí. Horští duchové gan scházejí z hor, aby lidem přinesli dobro.

Tanec se tančí, když lidé chtějí přivolat sílu gan, sílu bytostí, které kdysi žily mezi Apači a teď žijí v horách. Sílu gan představuje podle víry Apačů vítr. Tanec se také váže na obřady léčení a puberty a dodnes se předvádí při společenských událostech, svátcích, pow wow, inauguracích apod. Existuje mnoho tanečních skupin, které se snaží předčit jedna druhou.

Původ ganů

Na počátku všeho Nejvyšší Bytost, Dárce Života, přenesla Apače ze středu země do krajiny, kterou začali obývat. Dostali poučení, že mají jednat v souladu s přírodou i lidmi, chránit zemi a všechny živoucí bytosti na ní. Ale Apačům chyběla láska – chovali se krutě a nelibostně. Tehdy poslal Dárce Života horské duchy gan, aby naučili Apače lepším způsobům. Lidé se tedy od nich učili, jak léčit, jak zodpovědně lovit, jak pěstovat plodiny, jak si vážit věci i života samého.

Ale Apači znovu sklouzli ke starému způsobu života; ganové z toho byli nešťastní a rozhodli se opustit je. Jenže ganové jsou dobří duchové, kteří lidem věří, i když je zklamali, takže, než odešli, namalovali své podoby na skalní plochy. Lze je vidět podnes. Pak vešli do jeskyní a odešli hluboko do svatých hor. Dlouho studovali Apačové kresby na skalách, protože zjistili, že cesta životem, kterou jim ganové ukázali, nabízí více radosti a smyslu než věčné neshody, touha po majetku a starost jen o sebe. Nakonec se rozhodli ztělesnit gan a tak se přihlásit k tomu, co si přál Dárce Života. Napodobili jejich čelenky, košile a mokasíny nakreslené na skalách a začali je používat k tancům, které je kdysi učili ganové. Tak se ganové znovuzrodili a tanec se tancuje dodnes.

Tanec

Tanečníci mají tělo pomalované černobíle; obrazce znázorňují blesky, mraky a déšť, považované za silné zdroje nadpřirozené síly.

Tančí obvykle čtyři tanečníci představující gany, pátý je klaun. Klaun přichází na taneční plochu jako první, a to z východu. Je hlavním tanečníkem. Nejprve se obrátí k východu, pak k jihu, západu a severu. Pak taneční plochu opouští. Poté přicházejí

ostatní tanečníci. Klaun jde za nimi. Východní gan je nejdůležitější, jde vpředu (jeho symbolická barva je černá). Za ním přichází jižní gan, pak gan západní a nakonec severní gan. Po vstupu na taneční plochu se obrací do čtyř světových stran. Kapela začne se zpěvem. Všichni tančí v řadě kolem ohně jako had. Při obřadu iniciace pak tančí také s dívkou a jejími přáteli. Pak tancuje každý tanečník sám a snaží se předčit výrazovostí svého tance ostatní. Pohyby jsou prudké a dynamické; ganové skáčou prudce vpřed, trhají tělem, otáčejí tělem a čelenkami ostře ze strany na stranu, natahují ruce, hole mají k zemi nebo nad hlavou. Někdy se nečekaně zastaví a otáčejí hlavou ze strany na stranu jako jelen. Během tance občas spontánně vykřiknou oooohhhhhh! Nakonec čtyřikrát obtančí kruh po směru slunce a směrem na východ opouštějí taneční plochu.

Po odpočinku přicházejí zpravidla tančit ještě čtyřikrát.

Taneční propriety

Taneční propriety tvoří hlavně čelenka a hůlky (původně z juky nebo silných stonků rostliny *Dasyllirion texanum*), jelenicové suknicce, vysoké mokasíny, černé kápě a rolničky. Každý tanečník si volí svou vlastní podobu čelenky a oděvu, ale dodržují se některé společné prvky. Důležitou součástí výzdoby tanečních předmětů jsou symbolické předměty a kresby. Čtyři barvy (černá, modrá, žlutá a bílá), v nichž bývají kresby provedeny, představují čtyři světové strany. Na každé masce je obrazec symbolizující tanečnickův klan. Na dřevěné části tanečnickovy čelenky jsou někdy namalovány motýli; ti mají připomínat, že i motýli byli předky lidí. Hvězdy, slunce a měsíc namalované na zadní straně masky a na tanečnickově těle jsou „světlem“, které odhání

zlé síly. Kříž s červenou linií okolo představuje Dárce Života a slunce, které díky němu svítí. Bílé tečky na čelence a tanečnickově těle představují čisté srdce, s kterým tanečník tancuje. Bílé trojúhelníky na těle reprezentují svaté hory, odkud ganové přicházejí. Dodnes tanečníci podle starého zvyku po tanci svlékají oděvy na tajném místě a schovávají je v posvátné jeskyni. Oděvy se očistí a pronášejí se nad nimi modlitby. Aby je nikdo nemohl nosit, kdyby je náhodou objevil, odstraňují se z nich řemínky.

Josef Porsch – Ablákela

Rok pomalu končí, ubývá dne a deštivé večery nás často nutí vzpomínat a snít. Jací jsou asi ti, kteří se narodili ve dnech plných barevného listí, mlhavých soumraků a posléze zasněžených rán?

ŠTÍR 23. 10. - 22. 11.

Jsem
vlčí šlépěj
na všem sněžení.

Uteč.
Jsi bílá,
a já léta sním

sen
o své hlavě
na tvém rameni.

Slyšíš mě?
Uteč.
Vymaž si mě z hvězd,

z polštáře,
z vánic,
z papírových měst –

i přes můj hrob
půjdeš jak po lávovém poli!
Jsem

z hadí kůže.
Střež se jeřabí
a leklých vod, když
máčí se v nich

před odletem žluvy –
mám
ve všem peří schován černý
nůž

a na všech ranách země
držím ruku.
Slyšíš mě?

Uteč.
Nejsem si už jist
ani sám sebou,

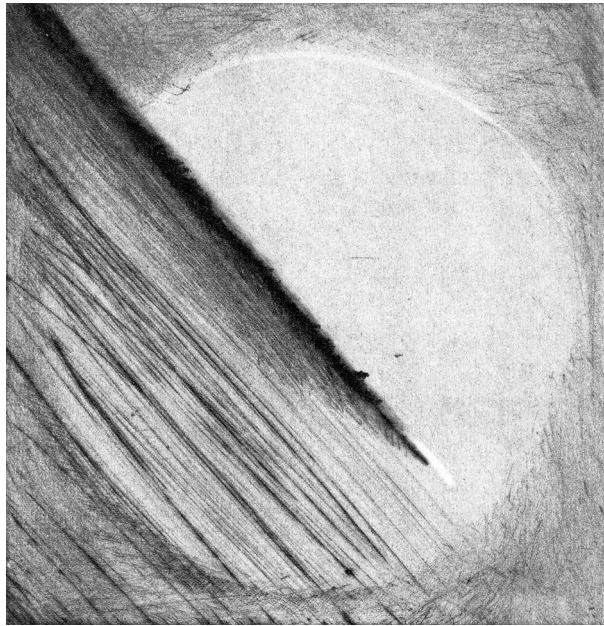
hebká, temná slast
mě sladce škrtí, kdykoli se
v den
překotně svlékáš

z hedvábových listí
a úzkostí a trojúhelných
stínů!
Utíkej!

Slyšíš?
Hadonoš se skví
a odříkání bije v tmě jak
srdce.

Utíkej.
Ať jsi dříve zpět.
Neb

všechno v nás
a všechno z nás
jen po zákonu kruhu.

STŘELEK 22. 11. - 22. 12.

Jsem
pěší pták.
A pták, co vlastního má?

Jsem
pěší mrak.
A mrak, kde ten je doma?

Jdu,
nikde klín
a nikde stín,

jen
sem tam za vsí, v křížích cest
těší mě pláčem svatý
Šebestián.

Mží.
Hřmí mi v patách
safírový vůz.

A psi
a koně běží podle mne,
stačí jen zavolat –

a přešťastni si pro mne
srazí
hlavu.

Ale já nechci.
Jsem už pánem luk.
A pánem ohně,
jenž mi na povel

u nohou vstává
tam, kde bolí tráva
a kde mi žal a hněv

nakladly
oka v mechu.
Mám

lože z přesliček.
A dvorec z palem –
štíhlý, řídký les,

jímž tvrdohlavě prosvítá
má
faraónská modř

a leští pera vran
a střibrosrst mých laní.
Jdu.

Vežmi hyacint
a čekej mě,
kdo bělostí jsi hoden.

Jsem pěší pták.
A
hledám lidi s křídly.

KOZOROH 22. 12. - 20. 1.

Jsem
Vánoční.
Jsem z boží tmy.

Klekní,
a zatřes nízkou borovičkou
ve mně,

popadá stesk
a sníh
mé tisícleté zimy.

Volavky,
slyšíš?
Tlučou do dveří.

Darmo,
dům mlčí,
zavřen na tvůj klíč,

jak by se potmě lekal

vlastních čar
a pravdomluvné břichomluvy
dříví.
Zahrady,

slyšíš?
Tlučou do oken.
A hory se sem hrnou ze
všech konců.

Nech je.
Až ráno ustoupí,
zbude tu po nich

orlí křik
a bludné kamení
na jednu pomněnkovou
skalku.

Klekní.
Je půlnoc.
Stačí

nedýchat –
a kdes až u střechy
uslyšíš kroužit tmu

a plaše stát mé tvrdohlavě
srdce.
Je to má chvíle.
Trpká, hořká tma

jak dobré víno stéká po
trávách,
a vesmír zelená,
a vesmír třpytně černá,

až je jak nízký strom, jímž
něžně třeseš
v boží noci ve mně.

A já se po létech ho zase
nebojím.
A otvírám mu dům.
A klíč tvůj zvenku na
hřebíček větším.

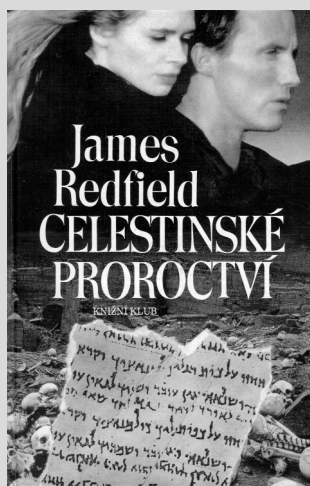
Karel Šiktanc – Horoskopy

„Odpusť kdo hvězdám
nevěříš.

A kdo ses těšil, že zde
najdeš klíč k úplné jejich řeči.
Řeč hvězd je tajná.
Jsou jen třiště slov
a kameny a květiny a barvy,
z nichž věkyvěků skládán
na Zemi – divotvorný

kruh Slunce...“

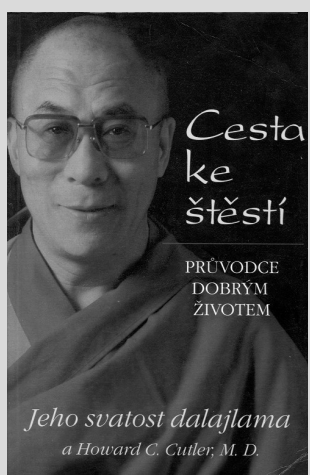
Gabriela Vrbenská

To je teda věc...

Šel jsem tuhle na oběd, ale cestou, kterou jindy nechodím. Proč jsem si jen vybral ji? A ještě jsem se trochu zdržel, takže jsem se mohl potkat se svým spolužákem, kterého jsem neviděl od střední školy. A rozhovor, který jsme tehdy započali - jako by mezi tím neleželo šest let „navázal takřka bez přerušení. To by bylo všechno v pohodě, kdyby se rozhovor nestočil na věci, které mně v té době zrovna vrtaly hlavou. A setkání s ním mi je částečně vyřešilo. Stávají se vám tyto takzvané „náhody“? Mě se to děje docela často. Pokud chcete vědět, co se vám stane, když si uvědomíte, že to nejsou jenom tak náhody, ale události, které někam směřují, přečtěte si Celestínské proroctví. Prozradím vám jen, že se vám tyhle „náhody“ začnou dít čím dál častěji. V poměrně primitivně napsaném příběhu podává autor jednoduché rady, jak řídit svůj život k duchovním hodnotám. A když si od knihy odmyslíme, že je vlajkovou lodí knížek New Age, můžete ty věci v životě použít. Nenechte se vyděsit tím, že autor využil úspěchu své knihy a napsal několik pokračování a provozuje webové stránky. Myšlenky, které jsou v ní obsažené, za to skutečně stojí. Všechny lidi, které znám a knihu četli, „dostala“. Běžte se podívat do vašeho knihkupectví, možná ji tam ještě mají. Knihu vydal poměrně nedávno Knižní klub a Pragma a stojí něco přes stovku. Ale jak říká Yučič: „Já ti jenom otevírám dveře, ale projít jimi musíš sám.“ Ale nejen ty, ale i já sám.

Josef Porsch – Ablákela

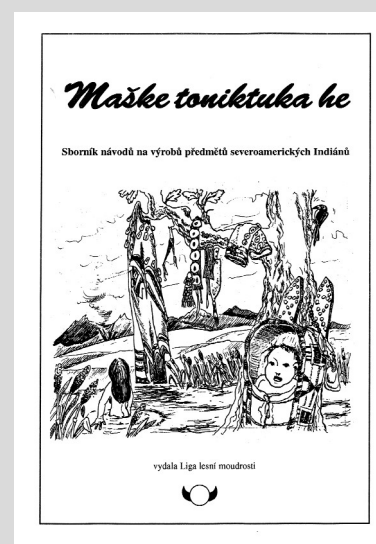
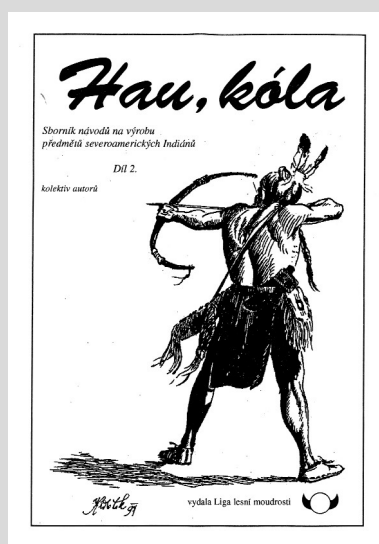
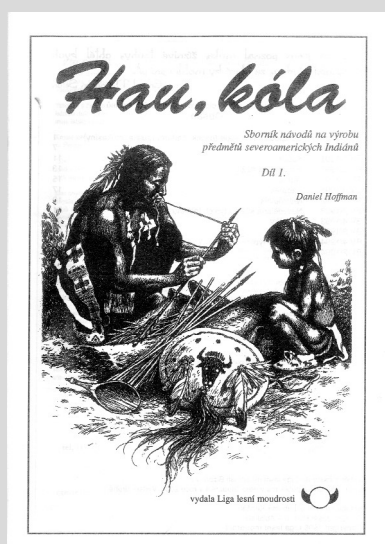

Cesta ke štěstí aneb průvodce dobrým životem

Motem této knihy je jedna malá, však vše říkající, větička: „Cílem našeho života je hledání štěstí.“ Najít si ovšem někdy takové štěstí, vnitřní štěstí naplňující nás energií a chutí do života, je někdy velmi problematické. V této knize nenajdete návod, jak být šťastný. Žádné desatero, podle kterého budete-li se řídit, budete šťastní a spokojení. To není ani možné, napsat takovou knihu. Kniha jako taková je zamyšlením se nad lidstvím, nad tím, jak být opravdovým Člověkem, neboť šťastný lze být jen (a nejen) prostřednictvím ostatních lidí. Budete-li totiž vůči svým bližním sobečtí, zůstanete sami jako ten kůl v plotě, a pak, až budete potřebovat pomoc, nemusíte ji nalézt.

Tuto velkou úvahu nad štěstím a lidstvím zároveň napsal (na základě rozhovoru s Jeho svatostí dalajlámou) významný americký psychiatr, který vše doplňuje pohledem západní civilizace a zkušenostmi ze své praxe.

A pakliže tuto knihu neseženete, a budete muset se někdy rozhodnout a nebudete vědět jak, položte si „dalajlámovu“ otázku: „Budu potom šťastný?“ Neboť být vnitřně šťastný znamená daleko více než hroudu zlata...

Liga Lesní Moudrosti vydala tři nechvalně známé sborníky návodu na výrobky původních obyvatel Severní Ameriky: Hau Kóla I., Hau Kóla II. a Mašketoniktuka he. Jedná se o rozšíření původně samostatně vydané Hau Kóly o návody doposud publikované v Bizoním Větru. Cena jedné xeroxované publikace je 25,- Kč.

Pavel Spálený – Yučikala Wičaša

PRO CHYTŘÉ hlavičky

Milé chytré hlavičky, Vánoce už nám ťukají na dveře, v mnoha okýnkách můžeme navečer zahlédnout rozsvícené vánoční stromečky, ucítit vůni cukroví nebo purpury, zaslechnout nějakou krásnou vánoční koledu... To všechno nám naznačuje, že už brzy k nám zase přijde Ježíšek. A kdyby se vám přece jen čekání na Ježíška zdálo moc dlouhé, mám tady pro vás dáreček v podobě několika luštěňek. Přeji Vám moc šťastné Vánoce.

Vaše Štítá

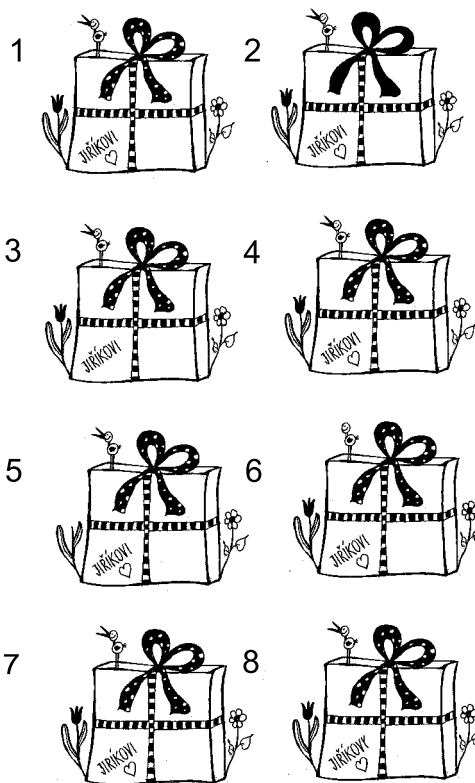
1. Pomíchaná povolání

Ale, ale, copak se nám to tady stalo? Lidem se jejich práce trochu popletla. Pomůžete jim?

2. Dárečky

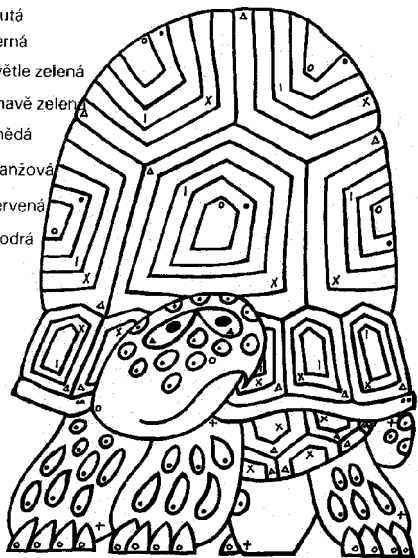
Milé chytré hlavičky, poznáte, které dva dárečky jsou stejné?

3. Pročpak se ta naše želva tak šklebí?

Asi je jí líto, že je jenom černobílá, asi nedávno potkala jinou želvu pěkně veselou a vybarvenou... Myslíte, že byste jí dokázali pomoci a vybarvit jednotlivé části jejího krunýře a těla podle značek v rohu? Určitě jí uděláte moc šťastnou a budete jí pak moci dokreslit i velikánský úsměv.

- žlutá
- černá
- + světle zelená
- tmavě zelená
- △ hnědá
- ∣ oranžová
- X červená
- ▲ modrá

4. Vánoční zvyky

Milé chytré hlavičky, znáte nějaké hezké vánoční zvyky? Určitě ano, třeba **pouštění lodiček**, **házení pantoflem**, **rozkrajování jablíček** nebo **púst na Štědrý den**, abychom uviděli zlaté prasátko. A já mám pro vás nápad ještě na jeden. Nazveme si ho třeba **VĚŠTÍRNA**. Vy samy se stanete věštcem a můžete vyložit budoucnost všem, kdo vaši věštinu navštíví – mamce, taťkovi, babičce, dědovi, kamarádům nebo celému kmeni. Co budete potřebovat? Vezměte si několik různých hrníčků a položte pod ně vždy jeden menší předmět, který bude označovat to, co se lidem, kteří si tento hrneček u vás ve věštině odklopí, stane v příštím roce. (Například: prstýnek – svatba, uhlík – štěstí, oříšek – překvapení, pírkó – dlouhá cesta, peníze – bohatství, kamínek – pleš, cukroví – sladký život... Určitě si vymyslíte mnoho dalších předmětů podle vaší fantazie.) A pak už nezbyvá nic jiného než obléknout se jako správný věštec, zatáhnout si ve věštině záclony, zapálit svíčku a pozvat dál všechny zvědavce, které zajímá jejich osud.

Správné odpovědi: 2. Stejně jsou obrázky 1 a 4. S použitím časopisů Kokanek a Petr a Hanka

DRUŽINA LENOCHODŮ

podle starých
deníků a
kronik

4. V ZIMĚ

píše a
kreslí
Pajda

